



Z OBSAHU ČÍSLA

Návštěva prezidenta republiky
na lékařské fakultě

Fakultní nemocnice a její ředitel

Profesor Ladislav Chrobák
– 80 roků

Hradecký hematologický den

Ceny za nejlepší publikace 2006

Nejmladší profesor Univerzity
Karlovy

XVI. ortopedický kongres

Deset let Centra dentální
implantologie

53. studentská vědecká
konference

Subkatedra endokrinologie

Jaroslav Procházka – chirurg

Durychův Hradec Králové

Výtvarné dílo profesora Bartoše

Svátek dětí ve fakultní nemocnici

Země lidí objektivem Jana Smita



Prezident republiky na lékařské fakultě

V rámci návštěvy Královéhradeckého kraje zavítal dne 10. dubna na naši fakultu prezident republiky Václav Klaus spolu s paní Livíí Klausovou, doprovázen hejtnanem Královéhradeckého kraje Pavlem Bradíčkem a paní Evou Bradíčkovou.

Vzácnou návštěvu přivítal děkan fakulty Vladimír Palička a další členové vedení školy. Děkan seznámil pana prezidenta s historií a současností fakulty a také připomenul, že jde o v historii druhou návštěvu hlavy státu na naší škole – po Edvardu Benešovi v roce 1946.

Hlavní součástí programu návštěvy byla beseda prezidenta se studenty fakulty. V přehlépné Velké posluchárně Václav Klaus více než hodinu odpovídal na – někdy i dosti všetečné – otázky našich i zahraničních studentů.

Vzácnou událost v historii fakulty přibližuje fotoreportáž Ireny Šulcové.



*Při příležitosti návštěvy prezidenta republiky
a paní Livie Klausové
na Lékařské fakultě UK v Hradci Králové
dne 10. dubna 2007*

Václav Klaus
Livia Klausová



Časopis SCAN založil a v letech 1991–2005 byl jeho vedoucím redaktorem PhDr. Vladimír Panoušek.

Šéfredaktor: Prof. MUDr. Ivo Šteiner, CSc. Sekretářka redakce Alena Hejnová. Adresa redakce steiner@lfhk.cuni.cz

Redakční rada: PhDr. Josef Bavor, prof. MUDr. RNDr. Miroslav Červinka, CSc., Mgr. Martin Formánek, doc. MUDr. Leoš Heger, CSc., prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc., Bc. Iveta Juranová, Ing. Eva Kvapilová, prof. MUDr. Vladimír Palička, CSc., plk. doc. MUDr. Roman Prymula, CSc., Ph.D., Ing. Jiří Ropek, Mgr. Jiří Štěpán, Bc. Hana Ulrychová, Miroslav Všetečka, doc. MUDr. Pavel Žáček, Ph.D., RNDr. Josef Židů, CSc.

Vydává Fakultní nemocnice v Hradci Králové jako čtvrtletník v nakladatelství ATD Hradec Králové (atd.hk@seznam.cz) • Ročník XVII (2007), č. 2
Tisk SWL, s. r. o., Praha-Uhřetěves • MK ČR E 11425 • ISSN 1211-295X

FAKULTNÍ NEMOCNICE A JEJÍ ŘEDITEL

Interview s ředitelem Fakultní nemocnice Hradec Králové doc. MUDr. Leošem Hegerem, CSc.

Představení nemocnice

Fakultní nemocnice Hradec Králové patří k největším zaměstnavatelům Královéhradeckého kraje. Velká čísla se lépe představují v zaokrouhlené podobě, takže nemocnice má cca 4.000 zaměstnanců (3.500 přečtených úvazků), z toho okolo 500 lékařů (i se zaměstnanci Lékařské fakulty a Fakulty vojenského zdravotnictví), 1.500 lůžek, 45 zdravotnických pracovišť a z toho 22 lůžkových klinik a samostatných oddělení. Ročně je ve FN HK hospitalizováno 40.000 nemocných (z toho je asi polovina operována) a nemocnicí projde 600.000 ambulantních pacientů. Rozpočet je přes 3 miliardy Kč a rozpočty, se kterými samostatně hospodář jednotlivá větší oddělení, jsou běžně přes 100 milionů Kč. Nemocnice má téměř všechny medicínské obory a slouží jako spádové a superspecializované centrum pro oblast cca 1 mil. obyvatel.

Představení ředitele

Ve funkci ředitele nemocnice působím dvanáctým rokem a předtím jsem již tři roky pracoval jako lékařský náměstek u prvního porevolučního ředitele MUDr. Ivana Drašnera. Právě ten mě přemluvil k práci v nemocniční administrativě. Byli jsme spolu v častém styku při prvních restructuračních změnách a tehdy jsem s ním také jako proděkan Lékařské fakulty UK HK dával dohromady zásady vztahů nemocnice a školy tak, aby byly pokud možno nekonfliktní a v zájmu obou institucí.

V hradecké nemocnici pracuji od roku 1972. Po promoci jsem chtěl zůstat na ústavu biofyziky LF, kde jsem trávil spoustu času jako medik, ale na učitelské místo jsem nebyl politicky příliš vhodný. Získal jsem však alespoň místo ve FN jako rentgenolog. Ze začátku mě to trochu mrzelo, ale nakonec se ukázalo, že jsem naskočil do oboru, který za 30 let prodělal absolutně revoluční vývoj a měl jsem možnost být u zavádění prvních ultrazvukových a CT vyšetření v republice a být svědkem, jak se tehdy hradeckému pracovišti skutečně dařilo být v řadě věcí na špičce. Po listopadu 1989 jsem chvíli ještě stihl fungovat jako přednosta radiodiagnostické kliniky a pokládám si za velkou čest, že jsem tuto funkci přebíral od svého skvělého učitele prof. Steinharta, jehož formát osobnosti byl skutečně mezinárodní. Zrovna tak jsem ale rád, že o generaci mladší spolupracovníci, dnešní profesori P. Eliáš a A. Krajina, které jsem mohl v mládí alespoň trochu ovlivňovat, brzy po mém přechodu do vedení nemocnice přebírali



vedení kliniky a pokračují v duchu jejich nejlepších tradic.

Během své rentgenologické kariéry jsem díky prof. Steinhartovi několikrát pobýval delší dobu v zahraničí a zejména můj roční pobyt na UCLA v Kalifornii mě posunul výrazně dopředu nejen v rentgenologii, ale zároveň mi otevřel oči v tom, že organizace práce a management jsou úplně něco jiného, než tehdejší naše „leninské“ zásady řízení, které byly v řadě oblastí velmi neefektivní. V roce 1993 jsem se díky řediteli Drašnerovi do USA ještě jednou na několik týdnů vrátil a absolvoval zde manažerský kurz pro řízení zdravotnictví. Ten nám tehdy všem, kdo jsme se v něm z postsocialistických zemí vy-

střídali, ukázal, že organizace zdravotnictví není jenom povídání o výdobytcích února 1948, ale že je to plnokrevná disciplína, která má v sobě vedle politického náboje i rozsáhlou akademickou bazi a výrazný potenciál posunovat v ČR věci dopředu.

Práce ředitele nemocnice

Přístupovat k funkci vrcholového manažera velké instituce lze velmi různě a v prvních letech budování našeho divokého kapitalismu bylo možno pozorovat nebývalé vzestupy lidí i institucí, ale též jejich velké pády. Hradecká nemocnice měla štěstí, že ředitel Drašner byl velmi uvážlivý člověk a nepustil se do divokých změn za každou cenu. Jak vývoj ukázal, některé nemocnice, které se daly touto cestou, se z toho vzpamatovávají ještě dnes. Vývoj v Hradci byl celkem plynulý a díky dobré spolupráci zejména s lékařskou fakultou se podařilo řadu procesů postupně kultivovat.

Nejlépe je to vidět asi na investiční výstavbě, kde na rozdíl od jiných ústavů nezačala přestavba nemocnice jedním obřím stavenišťem, ale postupně se čistily jednotlivé části areálu, dostavovaly se nové pavilony, rekonstruovaly staré a nakonec se po letech úsilí podařilo zcela změnit pavilónovou koncepci a propojit několik starších i nových budov do jednoho funkčního „polybloku“. Jeho jádro tvoří původní Bedrnův pavilon chirurgie a nový pavilon interních oborů, které jsou nyní doplňovány menší stavbou centrálního příjmu (Emergency), který bude otevřen v roce 2008.

Během patnácti let postupně vznikly ještě nové budovy biochemie, rehabilitace, onkologie, nemocniční lékárny, dialýzy a tkáňové banky a kompletně se zrekonstruovaly starší objekty pro stomatologii, porodnictví a gynekologii a plicní kliniku. V současné době začíná vystupovat ze země nová stavba psychiatrické kliniky a z velkých dluhů zbý-

vá nemocnici přesun neurologické kliniky ze staré nemocnice do bývalé I. interny a rekonstrukce patologie s přístavbou pro ústav soudního lékařství, který je stále ještě v mimořádně nevyhovujících podmínkách ve dvoře teoretických ústavů lékařské fakulty. Další výstavbu velkoryse plánuje lékařská fakulta v prostoru pole u Třebše, kde by se měl narodit nový univerzitní campus, který by zmnohonásobil první úspěšnou fakultní stavbu v areálu nemocnice, Výukové centrum LF, navazující na pavilon interních oborů.

Lidé se často ptají, jak se podařilo v době, kdy docházelo k velkým hospodářským propadům jiných nemocnic, takto FN HK rozvíjet, a to nejen ze získávaných dotací, ale v řadě případů i z vlastních ušetřených peněz.

Pravděpodobně je to důsledkem narovnání vztahů vedení nemocnice a pracovišť, která poskytují vlastní zdravotní péči. Jak ve správě, tak ve spolupráci s lékařskou fakultou i na klinikách byla postupně vyměněna řada lidí ve vedoucích pozicích, ale zároveň nejen ve vlastní medicíně, ale i v managementu pracovišť se podařilo najít zajímavou odbornou náplň pro mladší lidi, pro které se stalo zavádění nových řídicích mechanismů velkou profesionální výzvou. Do širšího vedení a správy nemocnice se tak dostali mladí lidé, kteří začínali ještě v bývalém Krajském ústavu národního zdraví, ale i lidé zvenku a se zkušenostmi z jiných sfér. Postupně zformovali tým, který je zdravě různorodý, profesionálně zdatný a pracovitý, ale zároveň i poctivý tak, že je za něj možno dát ruku do ohně. V době, kdy se leckde tunelovalo a soukromě bohatlo, zde naopak řada lidí se zatřásenými zuby a v poměrně skromných podmínkách doslova bojovala o prosperitu nemocnice.

Za všechny výrazné osobnosti musím jmenovat alespoň jednu, Ing. Rudolfa Horáka, dnes již důchodce a převážně golfistu. Tento zkušený podnikový ekonom s velkým rozhledem, který prošel před angažmá ve zdravotnictví tvrdými poměry v chemickém a stavebním průmyslu, okolo sebe zachoval a nechal růst mladý tým ekonomů a výrazně ovlivnil pozitivní změny v celém hospodaření nemocnice. Podařilo se tak nastolit průhledné vztahy s klinickými pracovišti, jasná pravidla rozdělování zdrojů, férovou soutěž o rozvojové projekty a nové technologie v rámci limitovaných prostředků, zdravou konkurenci a co nejmenší míru subjektivního rozhodování. Snad jsme se tak odtrhli od politikaření a typicky českého „dobrý skutek je vždy po zásluze potrestán“ a alespoň trochu přiblížili americkému ideálu, kdy je ohodnocení jednotlivců i týmů přímo úměrné jejich schopnostem a plí.

Jak se nemocnici podařilo vyrovnat s novým Zákoníkem práce?

Aplikace nových zákonů je vždy velkou výzvou. Zákoník práce je však speciálně tvrdým oříškem a ještě chvíli potrvá, než budeme moci říci, že zákon naplnujeme alespoň přiměřeně. Celá změna bude stát nemocnici okolo 100 mil. Kč, vzhledem k tomu, že došlo ke zdražení práce ve službách a navíc, aby nemocnice naplnila snížený limit měsíční

práce, musí přijmout okolo 100 zaměstnanců, což je problém zejména u lékařů, kteří nejsou snadno k dispozici. Celý proces nelze příliš urychlit, ale očekává se, že do konce roku budou hlavní nesrovnalosti uvedeny do pořádku. Podařila se nakonec domluva s odborovými organizacemi a dospělo se ke kompromisu rozumnému pro obě strany. Řešení problémů je nyní již hlavně na jednotlivých vedoucích pracovišť a probíhá celkem plynule.

Jak spolupracuje nemocnice s regionem?

Po vzniku krajů v r. 2002 došlo k určitému prohloubení dvojkolejnosti nemocniční sítě. Kapacita a finanční objemy jsou nyní rozdělené celkem rovnoměrně mezi fakultní nemocnici a kraj. Zakládá to sice zdroj možných konfliktů a duplicit, ale díky dobré spolupráci v posledních letech se jim daří bránit a činnosti koordinovat. Vedení nemocnice to pokládá za svůj velký úkol, protože smyslem velkých a technologicky silných center je poskytovat odbornou a výukové zázemí pro širší oblast a řešit problémy pacientů, kteří jsou drazí a příliš finančně i odborně nároční. Ochotou a spoluprací s celým zdravotnickým terénem i s vedením kraje si tak může fakultní nemocnice pěstovat pověst stejně dobře, jako svými špičkovými výkony.

Jak vidíte spolupráci s Lékařskou fakultou UK v Hradci Králové?

Vzhledem k tomu, že jsem z akademického prostředí vyšel, mám pro školu určitou slabost a snažil jsem se pozitivní momenty spolupráce posilovat. Nemocnice však měla štěstí také s dobrou vůlí z druhé strany a všichni porevoluční děkani a celé jejich týmy měli rovněž pro nemocniční specifika a potřebu pěstovat nejen špičkovou, ale také ekonomicky racionální a lidskou medicínu, velké pochopení. Bez toho by nemocnice jen těžko tak dobře obstála v hospodářské soutěži a vychovala svůj personál tak, aby se dnes mohl pyšnit pochvalami pacientů za vlídný a ohleduplný přístup a vstřícnost. V tom mimochodem sehrály velkou roli zejména naše sestry, které v řadě případů mohou být hrdé na to, že vystudovaly na lékařské fakultě bakalářský program a dnes šíří pokroky v ošetřovatelství mezi široké plénum ostatních. Abych však jenom nechválil, musím také říci, že se dosud ani nemocnici, ani fakultě nepodařilo vybudovat kvalitní technické zázemí pro mediky, takže množství výukových místností, šaten, stravovacích možností apod. je v nemocnici stále nedostatečné, i když výstavbou Výukového centra v areálu FN fakulta přece jen latku výrazně zvedla.

Co chybí českému zdravotnictví obecně a FN HK zvláště k dosažení světové úrovně?

Říkám to nerad a přál bych si, aby se na to nikdo nemohl vymlouvat, ale přece jenom financování vědy a špičkového zdravotnictví je v ČR nesrovnatelně chudší, než ve vyspělých západních zemích. Pracujeme sice s vyspělými technologiemi, ale jejich zavádění není kvůli penězům systema-

tické a je vždy tvrdě vykoupeno obrovským úsilím, které pak chybí na jejich plné využívání. Na tento stav doplácení zdravotníci i vědci nízkými platy a řadu talentů to nezbytně odrazuje, takže dávají přednost zahraničí či soukromé sféře. Peníze však nejsou vše a stále přetrvávající chaos a nízká produktivita práce pořád ještě u nás nedovolují pracovat v takové pohodě a s takovými výsledky, jako v zahraničí. Není to nářek, ale spíše konstatování, že v řízení před sebou máme stále velký kus práce.

Jaké jsou plány FN HK do budoucna?

Díky rozsáhlým stavebním akcím, které bohužel ještě nezlikvidovaly všechny dluhy minulosti, se nově začíná objevovat množství problémů s přístrojovou technikou. Nemocnici čeká výstavba nového soudního lékařství a velká rekonstrukce pro neurologickou kliniku a její přesun do hlavního areálu, ale začíná nás ohrožovat též stav ozařovačů pro radioterapii, nákup nového CT, obnova přístrojového parku pro intenzivní medicínu i laboratoře a nutnost výrazného posílení a modernizace počítačové sítě. Není třeba nad tím ale zoufat, protože i když se to někomu nezdá, peněz stále přibývá a utrácejí-li se rozumně a rovnoměrně, lze mnoho věcí během pár let podstatně inovovat. S lidskými vztahy, změnou pracovních návyků a organizačním uspořádáním to jde mnohem obtížněji.

Je pravdou, že vám svého času byla nabídnuta funkce ministra zdravotnictví?

Ano. Bylo to na přelomu let 1999 a 2000, když tehdejší ministr práce a sociálních věcí Vladimír Špidla hledal nástupce za Ivana Davida. Měl jsem s ministrem Špidlou dobré osobní vztahy a spolupracoval jsem s jeho lidmi na některých koncepcích. Nabídka byla míněna dost vážně a asi už nikdy nebudu vědět, jestli bylo správné, že jsem ji nepřijal. Kromě osobních důvodů mě k tomu možná vedl i Murphyho zákon, že v každé organizaci se najde mnoho lidí, kteří na žebříčku kariéry vystoupají až na místo, na které již nestačí. A v té době jsem bezpečně věděl o několika lidech, kteří by pro takovou funkci bývali měli mnohem lepší předpoklady nežli já. K tomu ovšem musím také dodat, že

o kom se ještě v ČR nemluvilo, že by mohl být kandidátem na ministra, tak jako by snad ani nebyl.

Děkuji za rozhovor, ale ještě nám řekněte, zda je něco, co vás na funkci ředitele nemocnice trápí, něco, co vás těší a zda vám zbývá čas na jiné věci, než je jen práce.

Dělat jakoukoliv zodpovědnou práci či vedoucí funkci je vždy životní zátěží, protože pokud není člověk úplně flegmatikem, nosí si práci a problémy v hlavě neustále s sebou. V tom se funkce ředitele nemocnice nijak neliší od práce dobrého lékaře, a podobně také vyžaduje stálé studium, samostatnost, tvůrčí přístup, flexibilitu, rychlé rozhodování a odolnost vůči stresům a neustálému riziku chyb a nešťastných náhod. Podobné typy práce občas přinášejí mimořádná uspokojení a jistě i rozumné finanční ocenění, avšak parafrázováno slovy cynického literárního klasika, „chcete-li být takto zaměstnán, nemusíte být sice blázen, ale pomáhá to“.

Skutečnou nevýhodou vysoké manažerské funkce je enormní časová zátěž, která je dlouhodobě riziková. Paradoxem je, že není způsobena jen „řádnou a poctivou“ prací, které je hodně, ale zejména množstvím společenských povinností, kterým se nelze úplně vyhýbat jak kvůli komunikaci s lidmi a získávání jistého „osobního vlivu“, tak kvůli reprezentaci nemocnice navenek, bez které je v našem zpolitizovaném prostředí nemožné zůstat ve středu dění. Při překročení rozumné hranice časového vytížení se snadno může stát funkce pro život velmi devastující.

Pokud jde o část mých soukromých záležitostí, tak tím bych nerad čtenáře zbytečně obtěžoval. Snad jen to, že přes veškeré kulturní zájmy a dva prima vnuky mi dnes k přežití pomáhá hlavně fyzická aktivita, kterou si úspěšně čistím hlavu a nabývám se energií. Mám rád hory, kolo a plavání, ale největší radost mi dělá má sice trochu předčasná, ale přesto prestižní funkce předsedy veslařského oddílu v Hradci Králové, který se s malou partou lidí snažíme už pár let střídavě úspěšně budovat na Labi, přímo naproti nemocnici. Někdy si myslím, že na podporu řízení a zavádění změn ve zdravotnictví by byl sice lepší klub boxerský, ale veslování, které je více o vytrvalosti a určité obratnosti než jen o síle, vlastně také není jako průprava manažera úplně špatné. (Ptal se I. Š.)

Vzácná návštěva na LF

Dne 30. dubna navštívila naši lékařskou fakultu manželka velvyslance Spojených států amerických v České republice paní Alexandria Graber.

Děkan fakulty prof. Vladimír Palička seznámil hosta s činností fakulty a poté se rozvinula debata o možnostech vědecko-technické spolupráce ve východočeském regionu.

Paní Graber následně navštívila jí profesně blízkou rehabilitační kliniku.



PROFESOR LADISLAV CHROBÁK – 80 ROKŮ

Prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc., se narodil 11. dubna 1927 v Hrabyni u Opavy. Po maturitě na reálném gymnáziu v Novém Jičíně vstoupil na Lékařskou fakultu UK v Praze, na které promoval v roce 1951. Během studií fiškusoval dva roky u vynikajícího kardiologa profesora Jonáše. Po ročním pobytu na interní klinice v Plzni nastoupil základní vojenskou službu v Hradci Králové. Po odchodu prof. Lukla do Olomouce si ho vyžádal pro práci na interní klinice nový přednosta, hematolog doc. Libánský. Ten změnil jeho zaměření z kardiologie na hematologii. Shodou okolností tak získala hematologie do svých řad mimořádnou osobnost. Na interní kliniku Fakultní nemocnice v Hradci Králové nastoupil dr. Chrobák v září 1953 a od té doby je trvale jejím zaměstnancem (v letech 1953–1956 jako sekundární lékař, 1956–1965 jako asistent, 1965–1991 jako docent a od 1991 jako profesor).

V roce 1962 obhájil kandidátskou dizertační práci na téma **Paroxysmální noční hemoglobinurie**, která vyšla knižně v roce 1965 jako první monografie na toto téma. Jeho habilitační práce v roce 1964 se týkala **koagulace při mimotělním krevním oběhu** a byla výsledkem úzké spolupráce s kardiochirurgem prof. Jaroslavem Procházkou, který v posudku habilitační práce uvedl, že „na rozdíl od převážné většiny světových pracovišť nemusel u 200 nemocných operovaných v mimotělním krevním oběhu ani jednou revidovat operační pole pro krvácení způsobené koagulační poruchou“. Úmrtnost po operaci na vykrvácení z koagulační příčiny se na zahraničních pracovištích tehdy pohybovala mezi 2–3 %. Při komplexním studiu koagulace dospěl dr. Chrobák k prioritnímu zjištění, že k aktivaci fibrinolýzy dochází u některých nemocných již v průběhu perfuze a že této situaci se dá zabránit preventivním podáváním antifibrinolytik.

V letech 1962–1963 provedl depistáž a komplexní vyšetření hemofiliků na území tehdejšího Východočeského kraje. Soubor prací věnovaný této problematice vyšel jako monografie a byl odměněn cenou České hematologické společnosti za rok 1963. Při hematologické poradně I. interní kliniky zřídil již v roce 1964 centrum poskytující komplexní péči těmto nemocným, první toho druhu v našem státě. V roce 1971 vybudoval ve FN Oddělení klinické hematologie (OKH) a stal se jeho přednostou.

V roce 1977 se doc. Chrobák stal krajským hematolo-



gem a OKH se stalo doškolovacím a konzultačním centrem pro lékaře a laboranty kraje. Stál též u zrodu myšlenky vybudovat ve FN moderní hematologické oddělení s lůžkovou bází.

Prof. Chrobák se významně angažoval v odborných společnostech ČLS JEP, zejména v České hematologické společnosti, jejímž byl místopředsedou (1983–1992) a předsedou (1992–1994). Výborná znalost jazyků mu otvírala cestu do zahraničí. V roce 1975 byl vedoucím delegace na kongresu International Society of Haematology (ISH) v Londýně. V letech 1981–1986 a 1990–1998 byl jako Counselor za Československou, resp. Českou hematologickou společnost členem výboru ISH. V roce 1977 a v roce 1983 byl

jmenován po dvě funkční období expertem Světové zdravotnické organizace (SZO) pro hematologii.

V Hradci Králové byl v roce 1987 hlavním organizátorem IX. kongresu Československé hematologické společnosti a v roce 1989 předsedou trilaterálního sympózia hematologických společností ČSSR, NDR a Polska v Třinci.

Na žádost kuvajtského Ministerstva zdravotnictví byl třikrát vyslán do tohoto ropného emirátu. V letech 1968–1971 zde založil jako konzultant hematologickou laboratoř v nemocnici Al Sabah a zavedl koagulační vyšetření nezbytná pro zahájení operací v mimotělním oběhu prof. Procházkou. V letech 1981–1984 zřídil v nově vybudované fakultní nemocnici Mubarak Al Kabír hematologické oddělení. Až do roku 1984 působil v Kuvajtu jako řádný profesor a první přednášející hematologie na Kuvajtské lékařské fakultě. Zároveň byl předsedou komise MZd pro postgraduální výchovu v laboratorních oborech. V Kuvajtu uspořádal mezinárodní sympóziu o hluboké žilní trombóze a plicní embolizaci za účasti předních odborníků oboru. V dopise MZd Kuvajtu našemu zastupitelskému úřadu byly na závěr jeho pobytu vysoce hodnoceny jeho zásluhy o postgraduální vzdělávání. O působení královéhradeckých lékařů v Kuvajtu vydal s mgr. Štěpánem monografii.

Až po revoluci v roce 1991 byl docent Chrobák jmenován profesorem a stal se po dvě funkční období proděkanem pro zahraniční styky. V rámci této funkce zprostředkoval prostřednictvím prof. Schirgera dlouholetou spolupráci s prestižní americkou Mayo Clinic. Na lékařské

fakultě inicioval v roce 1996 vznik Kabinetu dějin lékařství a stále je jeho členem. Je čestným členem Vědecké rady fakulty.

Prof. Chrobák je znám jako výborný učitel; vyučuje již déle než padesát let. Od roku 1971 byl učitelem zodpovědným za výuku propedeutiky vnitřního lékařství, kterou pro zahraniční studenty dosud přednáší a zkouší. Své odborné i pedagogické zkušenosti shrnul do dnes již legendární učebnice propedeutiky vnitřního lékařství, která poprvé vyšla v roce 1976 a k současnosti dosáhla 9 vydání jako skriptum, 4 vydání knižních a navíc vyšla dvakrát v anglické verzi. Učebnice je používána na všech českých lékařských fakultách a studovali z ní tisíce studentů.

Publikační činnost prof. Chrobáka je úctyhodná. Publikoval 4 monografie a kapitolami přispěl do 9 monografií. Je autorem celkem 360 odborných prací a kolem 60 prací příležitostných. Přednesl 555 přednášek, z toho 50 jako první autor na mezinárodních a zahraničních kongresech a konferencích, často jako vyzvaný autor a předsedající. Jeho práce pokrývají témata morfologická, koagulační i laboratorní a představují i prioritní poznatky nebo jedny z prvních popisů u nás. Práce o paroxysmální noční hemoglobinurii a o koagulačních vlastnostech lymfy jsou citovány i v monografiích.

Zásluhou prof. Chrobáka se dostalo jméno našeho města do hematologické literatury; na základě jeho zjištění, že

jedna forma hemolytické anémie je způsobena nestabilním hemoglobinem byl, jak je zvykem, tento hemoglobin nazván podle místa záchytu „hemoglobin Hradec Králové“.

Za svou odbornou činnost získal jubilat celou řadu ocenění. Mimo jiné je čestným členem Československé hematologické společnosti, České společnosti pro transfuzní lékařství, Maďarské hematologické společnosti, Polské hematologické a transfuziologické společnosti, Slovenské hematologické a transfuziologické společnosti a České lékařské společnosti J. E. Purkyně.

Byl oceněn zlatou pamětní medailí LF UK v Hradci Králové, zlatou pamětní medailí Univerzity Karlovy v Praze, čestnou medailí České lékařské společnosti J. E. Purkyně, zlatou medailí Slovenské lékařské společnosti a dalšími medailemi a čestnými diplomy.

Profesor Chrobák žije v harmonickém manželství se svou ženou – lékařkou dr. Hanou Chrobákovou, která mu je celoživotní oporou. Společně vychovali 3 děti a mají 12 vnuků a 4 pravnučky. Nejmladší syn pracuje jako lékař výzkumník ve Výzkumném ústavu v Montrealu.

Závěrem je možno shrnout, že v osobnosti prof. Ladislava Chrobáka se vzácně snoubí čestný člověk, vynikající lékař a výborný učitel.

Ad multos annos!

I. Š.

HRADECKÝ HEMATOLOGICKÝ DEN

Dne 18. dubna uspořádaly Lékařská fakulta, Fakultní nemocnice a II. interní klinika Hradecký hematologický den, u příležitosti 80. narozenin prof. MUDr. Ladislava Chrobáka, CSc.

V úvodní slavnostní části pozdravili jubilanta děkan fakulty prof. Palička a předseda České hematologické společnosti doc. Čermák. Gratulační dopis ředitele Fakultní nemocnice doc. Hegera přečetl jeho náměstek dr. Tušl. Přednosta II. interní kliniky prof. Malý promluvil o zásluhách prof. Chrobáka o rozvoj hematologie ve východočeském regionu a prof. Indrák přiblížil prof. Chrobáka jako významného představitele Česko-slovenské hematologie a České hematologické společnosti v mezinárodním měřítku.

Hezkým doplňkem této slavnostní části byl křest 2. vydání úspěšné knihy Chrobák a kol.: Propedeutika vnitřního lékařství. „Křestními kmotry“ byli děkan prof. Palička, ředitel nakladatelství Grada Publishing dr. Lomíček a recenzent knihy prof. Ščudla.

V odborném programu pak odeznělo 7 přednášek hostujících i domácích hematologů.

Na závěr akce měli účastníci možnost sejít se s jubilentem na přátelském posezení s pohoštěním.

I. Š.

Foto: I. Šulcová



Jubilant s manželkou a s emeritním primářem Matějrou



S primářkou Voglovou a profesorem Malým

CENY ZA NEJLEPŠÍ PUBLIKACE 2006

V rámci veřejného zasedání Vědecké rady lékařské fakulty dne 3. dubna byly uděleny ceny za nejlepší publikace královéhradeckých autorů roku 2006:

Fingerlandova cena za nejlepší publikovanou práci z morfologických oborů autora do 30 let věku.

(Prof. Antonín Fingerland [1900–1999], přednosta Ústavu patologie v letech 1928–1970)

Byly uděleny 2 ceny:

MUDr. Jan Laco, Ph.D., z Fingerlandova ústavu patologie, za práci „Využití imunohistochemie v diferenciální diagnostice nádorů štítné žlázy s folikulárními rysy“.

a

MUDr. Tomáš Soukup z Ústavu histologie a embryologie, za práci „Mesenchymal stem cells isolated from the human bone marrow: cultivation, phenotypisation and changes in proliferation kinetics“.



MUDr. Tomáš Soukup a MUDr. Jan Laco

Procházkova cena za nejlepší publikovanou práci z chirurgických oborů autora do 35 let věku.

(Prof. Jaroslav Procházka [1913–2003], přednosta Chirurgické a Kardiochirurgické kliniky v letech 1956–1979)

Cenu získal:

MUDr. Zdeněk Šubrt z Chirurgické kliniky za práce „Temporary liver blood outflow occlusion increases effectiveness of radiofrequency ablation in liver parenchyma“ a „A modified radiofrequency-assisted approach to right hemihepatectomy“.

Blechova cena za nejlepší publikovanou práci z oboru ošetřovatelství.

(Prof. Jiří Blecha [1907–1987], přednosta Dětské kliniky v letech 1946–1972)



MUDr. Zdeněk Šubrt

Cenu získala:

Bc. Ivana Šlaisová z Psychiatrické kliniky za práci „Ošetrovatelská péče v psychiatrii“.

Diplomy cen a finanční odměny předali laureátům děkan fakulty prof. Vladimír Palička a ředitel fakultní nemocnice doc. Leoš Heger.

I. Š.



Bc. Ivana Šlaisová

Dne 4. dubna 2007 proběhlo slavnostní zasedání Zastupitelstva města Hradec Králové, na kterém byly uděleny výroční ceny města Hradec Králové. Cenu primátora města za studentskou tvůrčí práci si v tomto roce odnesl ing. Kamil Kuča, Ph.D. z Fakulty vojenského zdravotnictví Univerzity obrany. Kandidáta na udělení ceny vybírá poradní sbor primátora pro vědu, školství a zdravotnictví. Zastupitelstvo města pak rozhodne

spoluautorem skript - Toxikologické aspekty medicíny katastrof. Údaj o počtu publikací v časopisech s IF je zcela impozantní a jistě by se za něj nemusel stydět kterýkoliv renomovaný vědec na sklonku své profesionální kariéry; ing. Kuča zatím svou dráhu pouze zahájil!

V minulosti se podílel na řešení 3 grantů a 1 výzkumného záměru. V současné době je řešitelem či spoluřešitelem 5 projektů a 2 výzkumných záměrů.

Laureát Ceny primátora města za studentskou tvůrčí práci za rok 2006

o udělení ceny. V letošním roce měl poradní sbor volbu poměrně jednoduchou, neboť ing. Kuča je přes svůj mladý věk a právě ukončené postgraduální studium již osobou s vysokým vědeckým renomé nejen v tuzemsku, ale i v zahraničí.

Kamil Kuča se narodil v Přerově 8. února 1978. Po ukončení gymnázia Jakuba Škody v roce 1996 odchází do Prahy, kde na Vysoké škole chemicko-technologické vystudoval obor organická chemie a farmakochemie. Poté byl přijat do postgraduálního studia na tehdejší Vojenskou lékařskou akademii JEP – dnešní Fakultu vojenského zdravotnictví Univerzity obrany, kde vystudoval v roce 2006 obor toxikologie. Ve své práci se zabýval studiem vztahů mezi strukturou reaktivátorů acetylcholinesterázy (antidot užívaných při otravách nervově paralytickými látkami či pesticidy) a jejich biologickou aktivitou. Jedná se o vysoce aktuální problematiku, jejíž výsledky se promítnou do zlepšení ochrany před účinkem těchto látek, které by mohly být zneužity teroristy, jak ukázaly teroristické útoky na japonské metro v Tokiu v roce 1995 a rok před tím v Matsumotu. Během své práce připravil některé zcela nové reaktivátory acetylcholinesterázy, které jsou v současnosti celosvětově testovány (USA, Korea, Spojené arabské emiráty, Chorvatsko, Německo, Švédsko, Maďarsko, Turecko, Brazílie atd.). Látky K027, K033 a K048 syntetizované v rámci jeho disertační práce úspěšně prošly i in vivo experimenty (Česká republika, Chorvatsko a Spojené arabské emiráty) a jsou zvažovány jako potenciální antidota pro případ otrav nervově paralytickou látkou tabunem či organofosforovými pesticidy. V současné době se připravuje jejich patentování.

Po získání titulu Ph.D. zůstal ing. Kuča na Fakultě vojenského zdravotnictví jako výzkumný a vývojový pracovník Centra pokročilých studií. Věnuje se dominantně vývoji nových antidot proti nervově paralytickým látkám a pesticidům. Mimo očekávané schopnosti samostatně vědecky pracovat prokázal i schopnost vést výzkumný tým, který sám sestavil a připravil pro něj program. Důkazem unikátnosti jeho práce je velké množství jak syntetických, tak in vitro toxikologických prací publikovaných v prestižních časopisech. Je autorem či spoluautorem 120 publikací v tuzemských či zahraničních periodících (z toho 71 publikací v časopisech s IF), 36 přednášek a 74 posterů na tuzemských či zahraničních konferencích. Je rovněž

Za svou práci již obdržel četná ocenění. V roce 2004 získal International Society for Neurochemistry Scholarship (Perugia, Italy) a 2. místo na 1. Královéhradeckých lékařských postgraduálních dnech – v teoretické sekci. V roce 2006 pak Fellowship (Spiez, Switzerland) Organizace pro zákaz chemických zbraní (OPCW) a následně cenu děkana Fakulty vojenského zdravotnictví Univerzity obrany za vědeckou činnost. Mezinárodně uznávanými poctami jsou Bioorganic & Medicinal Chemistry Letters Most Cited Paper 2003-2006 Award, za článek „Synthesis of new reactivator of tabun-inhibited acetylcholinesterase“ a Tetrahedron Letters Most Cited Paper 2003-2006 Award, za práci „Synthesis of a potential reactivator of acetylcholinesterase – 1-(4-hydroxyiminomethylpyridinium)-3-(carbamoylpyridinium) propane dibromide“. Asi nejvyšším ohodnocením jeho práce bylo jmenování (ačkoliv je mu jen 29 let) členem ediční rady (Editorial Board) prestižního anglického časopisu Journal of Enzyme Inhibition and Medicinal Chemistry.

Od počátku své profesní dráhy rozvíjí ing. Kuča rovněž intenzivní spolupráci s řadou zahraničních renomovaných pracovišť v Chorvatsku, Spojených arabských emirátech, Korejské republice, Švédsku, Maďarsku a Francii.

Na základě stávajících výsledků se můžeme oprávněně domnívat, že udělená cena není cenou poslední.

*Prof. MUDr. Roman Prymula, CSc., Ph.D.
děkan FVZ UO*



Nejmladší profesor Univerzity Karlovy

Dne 16. dubna jmenoval ve Velké aule pražského Karolina prezident republiky Václav Klaus 68 nových profesorů. Z naší fakulty to byli MUDr. Miroslav Kuba, CSc., v oboru patologická fyziologie a MUDr. Aleš Ryška, Ph.D., v oboru patologie. Oběma novým profesorům blahopřejeme.

V den jmenování bylo Aleši Ryškovi přesně 36 let, 8 měsíců a 13 dnů. Stal se tak nejmladším profesorem Univerzity Karlovy. Jeho curriculum vitae již bylo publikováno ve Scanu 2–3/2006. Profesoru Ryškovi jsme položili několik otázek na jeho vědecko-pedagogickou kariéru.

Co vás přivedlo k patologii?

Musím se přiznat, že to byla víceméně náhoda. Během studií jsem si přál stát se chirurgem a od 3. ročníku jsem začal chodit na chirurgickou kliniku do služeb, abych se něčemu přiučil. Jako člen studentské komory akademického senátu fakulty jsem měl za úkol sehnat zástupce z řad pedagogů do kolejni rady a tak jsme se vydali poprosit o pomoc našeho učitele patologie MUDr. Zoltána Kerekese. Ten nám pomoc přislíbil, zároveň mne však začal lákat, zda bych se nechtěl věnovat patologii. Nabídnul mi možnost, že se budu moci podílet na tehdy nově zaváděné diagnostice pomocí tenkojehlové aspirační cytologie. Postupně jsem začal vynechávat odpoledne na chirurgii a o to častěji jsem trávil čas na patologii. Zde jsem se také jako pomocná vědecká síla zúčastnil fakultní SVOČ a v 6. ročníku (po odchodu MUDr. Kerekese na primariát do Litomyšle) mi přednostta ústavu prof. Šteiner nabídnul částečný úvazek. Fingerlandovu ústavu patologie jsem rád zůstal věrný po celou dobu své dosavadní kariéry.

Umožňuje patologie rychlejší habilitaci a profesuru?

To mohu těžko posoudit, v jiných oborech jsem to nezkoušel. Ale je nepochybné, že patologie je jeden z nejširších lékařských oborů a není problémem najít si své pole působnosti a oblast, ve které se budu specializovat. Patologů je chronický nedostatek, a proto se prakticky nikdy nestane, že by si dva lidé profesně navzájem pře-



Prof. MUDr. Aleš Ryška, Ph.D

káželi. Naopak je někdy velmi obtížné najít v některých subspecializacích postgraduální učitele, kteří by mladé pathology zaškolili do nejjemnějších detailů diagnostiky a výzkumu.

Které oblasti oboru jsou vám nejbližší?

Jak jsem již zmínil, od samého počátku své praxe se věnuji cytologické diagnostice. V počátcích bylo na našem ústavu nejvíce cytologického materiálu z lézí prsu, slinných žláz a štítné žlázy. To s sebou samozřejmě přineslo nutnost velmi rychle se zaškolit také v histologické diagnostice těchto oblastí – cytologii nelze bez precizní znalosti histologie zodpovědně dělat. Všechny tři zmíněné oblasti mi opravdu přirostly k srdci, mimo jiné také proto, že máme velmi dobré vztahy s kliniky, kteří se diagnostikou a léčbou těchto onemocnění zabývají. Dalším, podstatně novějším koníčkem v patologii, je pak pro mne digitální zobrazování, mikrofotografie a virtuální mikroskopie.

Jak se dá stihnout odborná i akademická kariéra, funkce proděkana fakulty a rodina?

Někdy je to opravdu dost náročné. Naštěstí jednotlivé úkoly nepřišly všechny naráz, ale přibývaly postupně, takže si člověk mohl na narůstající povinnosti zvyknout. Někdy je však velmi těžké na všech frontách fungovat na 100 %. Musím se přiznat, že v posledních několika málo letech jsem

musel, ač velice nerad, omezit zapojení do rutinního provozu – nestíhám již dělat biopsie v standardním množství. Zachoval jsem si však stále účast ve školení mladých kolegů – každý patolog před tím, než se stane samostatně pracujícím, musí až do druhé atestace (v nynějším systému do jediné atestace), tedy po dobu alespoň 5 let, předávat všechny biopsie staršímu kolegovi. Jen tak můžeme garantovat, že histologická diagnóza stále bude „zlatým standardem“ pro zahájení léčby. Tak jako já jsem si nesmírně cenil zkušeností, o které se se mnou dělili mí učitelé, považuji za svou povinnost a velkou radost, že mohu své znalosti předávat mladším. Dále také provádím konzultační vyšetření, která nám chodí opravdu z celé republiky a občas i ze zahraničí.

Pro plnění dalších funkcí je nezbytný špičkově fungující výkonný aparát. A musím se přiznat, že studijní oddělení fakulty, které pode mne spadá je perfektně, rychle a bezchybně fungující. Za to si zaslouží velký dík.

Jak vám rodina umožňuje profesní povinnosti?

Má manželka, ač je sama rovněž lékařka, která se věnuje naplno svému oboru – radiodiagnostice, na rozdíl ode mne zvládá celý rodinný provoz. Je jen velmi těžko uvěřitelné, kolik nejrůznějších úkolů, povinností a termínů je schopna udržet v hlavě. Naši dva synové mají poměrně hodně koníčku a zvládnout a zkoordinovat aktivity celé rodiny je úkol, který bych nikdy nebyl schopen pokrýt, ona však vše zvládá naprosto s bravurou. Mně nezbyvá než se jí obdivovat a chválit, což činím bohužel asi méně často, než by si zasloužila.

Máte čas na nějaké koníčky?

Bohužel toho času je velmi málo, i když se snažím aspoň občas úplně vypnout a věnovat se něčemu jinému než práci. Když už mám chvíli volna, nechci ji trávit svou zábavou, ale spíš s rodinou, takže koníčky jsou v současné době opravdu na konci žebříčku. Rád fotografuji a točím filmy, některé z nich měli možnost vidět studenti na každoročních tradičních Posledních přednáškách. Zpracování videa je ale

extrémně časově náročné – vychází to zhruba hodina práce na minutu definitivního sestříhaného filmu. Protože patologie a další aktivity na fakultě mají převážně sedavý charakter a začal jsem v posledních letech přibývat na váze, snažíme se s rodinou věnovat více času pohybu – na kolech, na lyžích, rádi chodíme hrát bowling, nebo v poslední době ricochet. Co si také neodpustím (a naštěstí máme v tomto ohledu s mojí ženou stejný vkus) je sledování filmů. Nechodíme příliš do kina, rádi si však pouštíme filmy z disků, takže jsme pravidelní zákazníci hradecckých videopůjčoven.

MUDr.–Ph.D.–Doc.–Prof. za 13 let – jak dál? Jaké máte plány ve vedení ústavu?

I když se na první pohled zdá, že bych vlastně mohl dát nohy na stůl a užívat si, je to jen klamné zdání. Určitě nezmižít tlak na vědeckou práci, řešení grantů a psaní vědeckých publikací. Je třeba pamatovat na to, že jednotlivá pracoviště procházejí pravidelným procesem re-akreditace a jedním ze základních kritérií je výchova PGS studentů, počet nově habilitovaných docentů a jmenovaných

profesorů. Takže za jeden z nejdůležitějších úkolů považuji další personální rozvoj ústavu.

Druhým úkolem je zvyšování odborné a vědecké úrovně pracoviště – zavádění nových metod, rozšiřování přístrojového vybavení, atd. Chtěl bych, aby pokračovala letos již desetiletá tradice Semináře mladých patologů, který pořádáme v Litomyšli ve spolupráci právě s prim. Kerekesem. Daří se nám každoročně přivést k nám absolutní světové špičky v oboru – odborníky na jednotlivé oblasti patologie, kteří jsou ochotni přednášet a vést workshopy pro mladé kolegy.

Třetím úkolem, který bude možná nejtěžší, i když to tak na první pohled nevypadá, je nutnost provést naše laboratoře akreditací. V patologii je tento proces na samých začátcích, nemůžeme se absolutně srovnávat s laboratořemi biochemickými či hematologickými, které mají s akreditacemi bohaté zkušenosti.

Co nabízí obor obecně a Fingerlandův ústav patologie zvláště případným zájemcům z řad studentů a absolventů?

Patologii si asi nikdo nevybírám z prestižních či finančních důvodů. Každý zájemce v sobě musí mít zakódovány alespoň základní vědecké předpoklady, schopnosti pojmout encyklopedické množství znalostí, ale také porozumět patofyziologickým procesům. Za to patologie nabízí výlet do tajuplných končin mikrosvěta, nádherné estetické zážitky u mikroskopu a radost z objevování při histologické diagnostice.

Pokud bych měl definovat, čím náš ústav podle mého názoru vyniká nad ostatními pracovišti, domnívám se, že to je velmi nekonfliktní prostředí, po odborné i lidské stránce vynikající tým s velmi nízkým věkovým průměrem, velmi dobré metodické zázemí, orientace na moderní informační technologii a veškerá pozitiva, která plynou z tradičně výborné spolupráce mezi lékařskou fakultou a fakultní nemocnicí, kterou je Hradec Králové proslulý. Případným zájemcům bych vzkázal – pokud patříte mezi nejlepší absolventy v ročníku a máte zájem o jeden z nejdynamičtějších se rozvíjejících oborů medicíny, přijďte se k nám podívat!

(Ptal se I. Š.)

O VĚDĚ

Věda je o systematickém shromažďování dat a interpretaci těchto dat

Stanley B. Prusiner

Laureát Nobelovy ceny za fyziologii a medicínu
v roce 1997 (objev prionů)

Víte že ...

... na Nobelovu cenu za fyziologii a medicínu bylo v letech 1901 – 1955 navrženo 5 kandidátů z Českých zemí?

Jan Horbaczewski (1854–1942) v roce 1911 za syntesu kyseliny močové

František K. Studnička (1870–1955) v letech 1934 a 1953 za histologické práce (na brněnské univerzitě)

Jaroslav Heyrovský (1890–1967) v letech 1948, 1949 a 1953 za objev polarografie a její uplatnění v biologii a medicíně

Jan Wolf (1894–1977) v roce 1948 za objev histologické mikroreliefní metody

Karel Šulc (1872–1952) v letech 1951 a 1952 za výzkum intracelulární symbiózy (na brněnské zvěrolékařské fakultě)

Ani jeden z těchto návrhů nebyl úspěšný. Až v roce 1959 byla Nobelova cena udělena Jaroslavu Heyrovskému.

(Čerpáno z: Jindra, J., Dějiny věd a techniky 39, 2006, s. 217-232)

I. Š.

XVI. ORTOPEDICKÝ KONGRES



Prof. Karski a doc. Karpáš

Ortopedická klinika uspořádala v termínu 15.–16.3. 2007 již XVI. Ortopedické sympozium s mezinárodní účastí.

Jako hlavní témata byla určena: Transplantace v ortopedii a traumatologii; ovlivnění tkáňového metabolismu (chrupavka, kost) a Rekonstrukční výkony u vrozených a získaných vad u dětí. Účastníci mohli po oba dny vyslechnout 60 kvalitních přednášek našich i zahraničních autorů. Celkem se kongresu zúčastnilo více než 120 odborníků z České republiky, ze Slovenska, Polska, Rakouska, Švýcarska, Maďarska, Ruska a SRN.

Slavnostního zahájení sympozia se zúčastnili: ing. Bradík, hejtman Královéhradeckého kraje, ing. Divíšek, primátor Hradce Králové, Mons. Duka, biskup královéhradecký, doc. Heger, ředitel fakultní nemocnice, prof. Šteiner v zastoupení děkana lékařské fakulty, doc. Krbec, prezident ČSOT, doc. Trč, místopředseda ČSOT a viceprezident SICOT a Bc. Ulrychová, hlavní sestra FN.

Vědecký program byl zahájen přednáškou Vavkena z Vídně týkající se biologické reparace chrupavčitých povrchů kloubních. Přednáška Szerba z Budapešti byla očekávána s velkým zájmem, protože autor uvedl výsledky patnáctiletých experimentů s autologní osteochondrální mozaikovou plastikou, metodou, která se postupně úspěšně rozšířila po celém světě.

Metabolismu chondrocytů a možnostem jeho ovlivnění se postupně věnovali Dynybil z Berlína, Slynarski z Varšavy a Uebelhart ze Švýcarska. Z českých autorů pak Trč, Pavelka a Soukupa.

Páteční program přednášek byl zahájen blokem věnovaným problematice Ilizarovovy techniky prolongace končetin. Tomuto tématu se věnovali i Stepniewski a Orzechowski z Polska. Velký zájem posluchačů způsobila sdělení Ševcovova a Teplenkije z Kurganu.

Následoval zajímavý blok týkající se problémů dětského a adolescentního kyčelního kloubu. Czubak z Varšavy uvedl výborné výsledky 262 Ganzových periacetabulárních osteotomií. Karski z Lublinu zdůraznil význam a možnosti femorální osteotomie u dětí s kongenitální luxací kyčle. Odpolední program byl věnován etiologii a možnostem léčení idiopatických i sekundárních skolióz.

Celý kongres zakončil Kokavec z Bratislavy. Konstatoval, že projednávaná témata se setkala s velkým zájmem a že kongres spojil základní výzkum s klinickou aplikací. Vyzdvihl i velkou účast kvalitních autorů ze zahraničí.

Podle reakcí našich i zahraničních účastníků se kongres vydařil po stránce vědecké, organizační i společenské.

Součástí kongresu bylo i hojně navštívené XII. Setkání nelékařských zdravotnických pracovníků a výstava zdravotnických firem, které instalovaly více než 20 stánků.

Karel Karpáš



JARNÍ KONCERT 2007

Na tradičním Jarním koncertu na lékařské fakultě vystoupili 28. května s programem renesanční hudby, balad a sefardských písní Vladimír Merta a Jana Lewitová.



Deset let Centra dentální implantologie



Práce v centru dentální implantologie

Čtvrtého května 1997 bylo v tehdejší budově stomatologické kliniky otevřeno v naší republice první plně specializované pracoviště dentální implantologie. Autorem průkopnické myšlenky věnovat se takto oboru, jenž měl v České republice sotva pětiletou tradici, byla přednostka kliniky doc. MUDr. V. Hubková, CSc. Implantologické centrum pak bylo vybudováno díky pochopení vedení fakultní nemocnice a za nezanedbatelné finanční podpory největšího tuzemského výrobce dentálních implantátů, pražské firmy LASAK spol. s r.o. Do čela nového oddělení byl postaven doc. MUDr. A. Šimůnek, CSc. Nyní, přesně po deseti letech, se konalo slavnostní shromáždění, kterého se zúčastnili zástupci vedení fakultní nemocnice v čele s doc. MUDr. L. Hegerem, CSc., děkan lékařské fakulty prof. MUDr. V. Palička, CSc., představitelé firmy LASAK, sdělovací prostředky a zaměstnanci stomatologické kliniky.

Čím se může implantologické centrum při bilancování prvního decenia své existence pochlubit? Především je stále největší v republice. Svým technickým vybavením, kvalitou i kvantitou práce se zařadilo mezi špičková evropská pracoviště a bezpochyby udává tón české dentální implantologii. Plní úkoly nejen z oblasti léčebné péče, ale i vzdělávání a vědy.

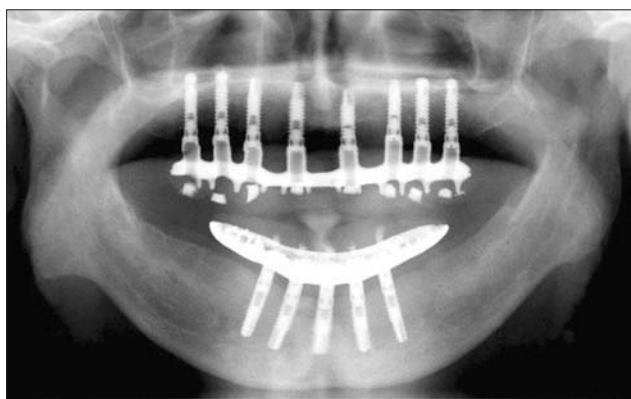
Tři lékaři za pomoci dvou sester a dentální hygienistky zavádějí každý měsíc zhruba 160 zubních implantátů, což je v tuzemských podmínkách počet bezkonkurenční. Na práci implantologů navazují lékaři protetického oddělení a zubní technici zhotovováním korunek a můstků. Pacienti přijíždějí z celé republiky, i ze zahraničí. Začátkem letošního roku byl za přítomnosti sdělovacích prostředků zaveden jubilejní desátitý implantát. Implantologové se soustřeďují zejména na ty práce, které nejsou součástí repertoáru většiny ostatních implantologických pracovišť – na rozsáhlé rekonstrukce celých zubních oblouků, na augmentační postupy, umožňující implantovat i do oblastí s nedostatečnou nabídkou kosti, a na atraktivní tzv. okamžité rekonstrukce zubů nebo i celého chrupu. Měsíční



Titanový dentální implantát (Impladent, Lasak, s.r.o., Praha)

obrat oddělení, kde převážná většina výkonů není hrazena zdravotními pojišťovnami, dosahuje 1,5 mil. Kč. Podílí se na příznivé ekonomické bilanci stomatologické kliniky a svým malým dílem přispívá i k pozoruhodné prosperitě fakultní nemocnice.

V Centru dentální implantologie probíhá nejen pregraduální výuka posluchačů zubního lékařství v českém i anglickém jazyce, ale i výuka postgraduální. Za desetileté trvání centra zde absolvovalo týdenní stáž 300 lékařů od nás i ze zahraničí a mnoho desítek se účastnilo pravidelných vzdělávacích kurzů. Zapomenout nelze ani na pět doktorandů ze tří světadílů, kteří zde vytvořili a obhájili své dizertační práce na implantologická témata. Široký kolektiv vedený doc. Šimůnkem je autorem první a zatím jediné tuzemské učebnice dentální implantologie, které byla v roce 2001 udělena prestižní Cena rektora Karlovy univerzity za publikaci roku v lékařských a farmaceutických oborech a která letos očekává své druhé vydání. Potřeba seriózně informovat laickou veřejnost dala



Panoramatický snímek (ortopantomogram) kompletní rekonstrukce chrupu dentálními implantáty

vznik unikátní a dosud nikým nenapodobené brožury „Chcete třetí zuby?“, určené pacientům.

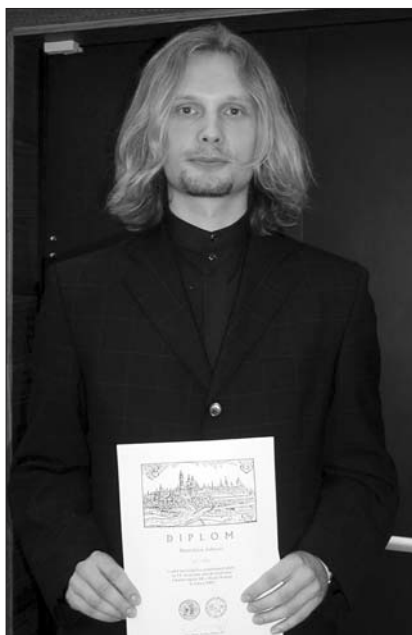
V oblasti vědy a výzkumu bylo dokončeno několik grantových úkolů; v šesti jazycích bylo publikováno celkem 160 implantologicky zaměřených odborných publikací a na sympóziích a seminářích bylo předneseno 200 sdělení. V této oblasti nelze nezpomenout těsnou spolupráci s firmou LASAK spol. s r.o., pro kterou implantologové řeší výzkumná zadání, mající bezprostřední dopad v implantologické praxi. Majitelé této firmy si cení této spolupráce natolik, že na slavnostním shromáždění překvapili sponzorským darem v hodnotě 100 000 Kč určeným na další rozvoj pracoviště.

Co popřát implantologickému centru do dalších let jeho existence? Nejspíše definitivní zdomácnění dentální implantologie v ordinacích praktických zubních lékařů i mezi pacienty, mnoho spokojených nositelů zubních implantátů a zaměstnancům elán do další práce. Komu a za co je třeba poděkovat? Především vedení stomatologické kliniky i představitelům hradecké fakultní nemocnice za desetiletou všestrannou podporu a zaměstnancům kliniky, nemocnice i mnoha privátním zubním lékařům za vynikající spolupráci, která se podílí na jedinečném charakteru hradeckého implantologického pracoviště.

Antonín Šimůnek

53. fakulní studentská vědecká konference

Dne 9. května 2007 proběhla v prostorách Výukového centra LF již tradiční prezentace výsledků prací řešitelů studentské vědecké odborné činnosti. Každoročně mají učitelé i spolužáci studentů možnost vyslechnout celou řadu velmi poutavých sdělení z oblastí teoretických, preklinických i klinických disciplín. Prav-



Stanislav John

děpodobně díky tomu, že SVOČ se stala jedním z volitelných předmětů, narůstá v posledních letech počet prezentovaných příspěvků. V kategorii prací teoretických a preklinických soutěžilo 10 prací od celkem 13 autorů, v sekci klinické 16 prací 18 autorů a v sekci ošetrovatelské 8 příspěvků. Přednesená sdělení hodnotily tři pětičlenné odborné poroty, ale kromě nich měli jednotliví soutěžící početné publikum, ve kterém byli zastoupeni školitelé, spolužáci, ale také učitelé fakulty a lékaři z FN. Přestože na stupních vítězů se samozřejmě nemohou umístit všichni, poděkování a gratulace všem určitě patří. A slovo všem neznamená pouze také jejich školitelům, kteří jim věnovali značné množství svého času při odborném vedení, všem porotcům za erudované a objektivní hodnocení

prací, všem diskutujícím, kteří vznášeli zvědavé a leckdy složité dotazy, studijnímu oddělení a jeho referentkám za perfektní organizaci a bezchybný průběh a také vedení fakulní nemocnice za tradiční materiální podporu. Vítězové jednotlivých kategorií, kteří jsou uvedeni níže, budou mít možnost své výzkumné projekty prezentovat na celostátním kole SVOČ, které proběhne na podzim.

Všem srdečně gratulujeme!

Aleš Ryška

Vítězné práce

SEKCE PRACÍ Z TEORETICKÝCH A PREKLINICKÝCH OBORŮ

1. místo Stanislav John (4. r.)
MOLEKULÁRNÍ MECHANIZMY RŮSTOVÉ INHIBICE A BUNĚČNÉ SMRTI INDUKOVANÉ SELENEM U KOLOREKTÁLNÍCH MODELŮ IN VITRO

školitel: doc. PharmDr. Emil Rudolf, Ph.D., Ústav lékařské biologie a genetiky

2. místo Tomáš Rozkoš (4. r.)
HODNOCENÍ MNOŽSTVÍ OBRAZOVÝCH INFORMACÍ PŘI HISTOPATOLOGICKÉ DIAGNOSTICE

školitel: prof. MUDr. Aleš Ryška, Ph.D., Fingerlandův ústav patologie

3. místo Tomáš Kupsa (4. r.), Blanka Křížková (4. r.)



Sabina Slavíčková

ZONACE MRP2 V JÁTRECH POTKANA PO INDUKCI DEXAMETAZONEM

školitel: MUDr. Stanislav Mičuda, Ph.D., Ústav farmakologie

SEKCE PRACÍ Z KLINICKÝCH OBORŮ

1.-2. místo Martin Jakl (6. r.)
HOLTEROVSKÉ MONITOROVÁNÍ AKUTNÍ KARDIOTOXICITY PROTINÁDOROVÉ LÉČBY
školitel: MUDr. Jan M. Horáček, Ph.D., KVVL FVZ UO a II. interní klinika – OKH

1.-2. místo Milan Široký (5. r.), Zuzana Dědková (5. r.)
REFLUXNÍ CHOROBA JÍCNU – VLIV KOUŘENÍ, OBEZITY A HIÁTOVÉ HERNIE

školitel: prof. MUDr. Jan Bureš, CSc., MUDr. Milan Široký, II. interní klinika



Předávání ceny v klinické sekci



Předávání ceny v sekci teorie a prekliniky

– gastroenterologie a Gastroenterologie s.r.o., Hradec Králové
3. místo Pavlína Pernicová (5. r.)

URČENÍ NOREM MOČOVÉHO ALDOSTERONU U ZDRAVÝCH DOBROVOLNÍKŮ (URAL)

školitel: MUDr. Miroslav Solář, Ph.D., I. interní klinika

SEKCE PRACÍ STUDENTŮ OŠETŘOVATELSTVÍ
1. místo Sabina Slavíčková (4. r.)
OKOLNOSTI VZNIKU ÚRAZŮ DĚTÍ VYŽADUJÍCÍCH HOSPITALIZACI
školitel: Jaroslava Pečenková, Ústav sociálního lékařství a Krajská nemocnice Pardubice

2. místo Michaela Kubišová (4. r.)
SMRT – POHLED PRACOVNÍKA ZZS
školitel: doc. PhDr. Jana Kutnohorská, CSc., Zdravotnická záchranná služba kraje Vysočina, oblast Nové Město na Moravě, výjezdové stanoviště Velké Meziříčí

3. místo Iva Svobodová (4. r.)
INFORMOVANOST O AGENTURÁCH DOMÁCÍ PÉČE
školitel: Jaroslava Pečenková, Oddělení domácí péče, Geriatrické centrum, Krajská nemocnice Pardubice

Od oblastního semináře k celostátnímu kongresu: Miniinvazivní metody ve vnitřním lékařství

V roce 1999 vznikl na I.interní klinice zajímavý projekt spojení odborných přednášek kardiologie, gastroenterologie, hepatologie a radioinvazivní medicíny. Protože řada těchto podoborů vnitřního lékařství měla těsný vztah k intervenčním výkonům prováděným na vazografickém pracovišti radiologické kliniky, iniciovali jsme vznik nového semináře s názvem Miniinvazivní metody ve vnitřním lékařství, který jsme lokalizovali do srdce Českého ráje - na zámek Hrubá Skála.

Cílem našich setkání je obecný i odborný pohled na problematiku intervenčních výkonů v rámci interního lékařství, se zajištěním dostupnosti jednotlivých vyšetření a dalších vazeb na specializovaná centra fakultní nemocnice. Jsou demonstrována obecná doporučení i novinky posledního roku v oboru gastroenterologie, kardiologie a radioinvazivní medicíny.

Setkání jsou pořádána pod záštitou a za podpory vedení FN i LF. Odbornými garanti jsou odborné společnosti kardiologie, gastroenterologie a hepatologie. Specifikem této akce je spojení aspektů medicínských a společenských; během dne se konají např. turnaje v odbíjené či tenisu, cykloturistika i pěší turistika Českým rájem, odpoledne a večer pak probíhá část odborná. Při zajištění společenské stránky se výrazně angažují členové sportovního oddílu v Rovensku pod Troskami. Z oblastního semináře se postupně stala celostátní akce, která našla odezvu mezi širokou lékařskou i farmaceutickou veřejností. Každoročně, vždy poslední květnový víkend se tak schází na 250 účastníků na zámku Hrubá Skála či v Lázních Sedmihorky, aby se vzájemně poučili a vyměnili své zkušenosti ve vý-

še uvedených oborech. Z každého ročníku je vydáno supplementum přednášek.

V tomto roce se uskutečnil již 8. ročník tohoto mezioborového klinického semináře českých regionů. Ve dvou celovečerních blocích zazněly, kromě internistických sdělení i přednášky z chirurgické, patologické a neurochirurgické oblasti, z nukleární medicíny, ale např. i z problematiky medicínské a právní stránky transplantologie.

Z reakcí účastníků jednoznačně vyplynulo, že letošní setkání naplnilo jejich očekávání po stránce odborné, společenské i organizační. Odborné přednášky, neformální přátelská setkání, diskuse a výměna zkušeností nepochybně přispívají k zvyšování lékařské erudice, ale i demonstrují úroveň královéhradecké medicíny.

Zdeněk Papík



SUBKATEDRA ENDOKRINOLOGIE

Subkatedra endokrinologie vznikla v lednu 2006, spolu se subkatedrami osmi dalších podoborů vnitřního lékařství, které kopírují jednotlivé atestační obory. Hlavním smyslem jejich vytvoření bylo podpořit rozvoj daných specializací, jak co do zkvalitňování pregraduální a postgraduální výuky, tak co do činnosti výzkumné a publikační. V neposlední řadě potom umožnit trvalé zlepšování léčebně preventivní péče. Přítom jednotlivé subkatedry zůstávají ve svazku jedné katedry interních oborů, takže je zajištěna nezbytná integrace.

Endokrinologie má na Lékařské fakultě UK a ve Fakultní nemocnici v Hradci Králové dlouhou tradici. Na tomto místě je třeba vzpomenout akademika Rudolfa Petra, který byl průkopníkem v transsfenoidálním přístupu k operacím hypofýzy u nás a ve spolupráci s endokrinologem doc. Přemyslem Pínským dosáhli toho, že se po několik desetiletí do Hradce Králové soustředili k vyšetření a operacím na hypofýze nemocní z velké části Čech a Moravy a celého Slovenska.

Další významnou osobnost představuje MUDr. Radovan Lomský, který dosáhl v šedesátých letech světově významných výsledků na poli endokrinně aktivních nádorů gastrointestinálního traktu. Později dokázal vypracovat metody izolace hormonů hypofýzy v takové čistotě, že se uplatnily na světových trzích a byly základem pro přípravu monoklonálních protilátek, které se dodnes používají pro výrobu komerčních systémů pro stanovení hormonů.

Tato tradice je závkem pro současnou generaci hradecských endokrinologů. Výzkumná činnost je zaměřena nadále na onemocnění hypofýzy, kde v rovině základního výzkumu spolupracujeme s Neurochirurgickou klinikou a s Ústavem lékařské biochemie. Klinický výzkum v této oblasti se týká zejména studií při léčbě nedostatečnosti růstového hormonu u dospělých a nových léků k léčbě akromegalie. V současné době je dále řešen výzkumný úkol podpořený grantovou agenturou Ministerstva zdravotnictví ČR, který má zhodnotit přínos hemoreferetické léčby u pacientů s velmi závažnou tyreoidální orbitopatií. Jeho řešení je možné jen díky účasti hemoreferetického centra Oddělení klinické hematologie FN v Hradci Králové a spolupráci s centrem pro terapii tyreoidální orbitopatie ve FN v Motole. Probíhá také epidemiologická studie, zaměřená na výskyt poruch funkce štítné žlázy v těhotenství a po porodu.

V pregraduální výuce připravila subkatedra poprvé v letošním roce volitelný předmět Vybrané kapitoly z endokrinologie. Příprava byla pojata interdisciplinárně a na přednáškách se kromě endokrinologů podíleli i patologové, radiodiagnostici a biochemici.

V postgraduální přípravě se subkatedra endokrinologie podílí na vzdělávání lékařů v rámci interního základu. Je také akreditačním pracovištěm pro přípravu lékařů před atestací z endokrinologie. V postgraduálním doktorandském studiu jsou v současné době zařazeni dva lékaři a tři další se hlásí



Doc. MUDr. Jan Čáp, CSc.

na příští akademický rok. Za 2 roky svého působení subkatedra endokrinologie pořádala či spolupřádala řadu vzdělávacích akcí regionálních i celostátních (3. Hradecký postgraduální kurz v endokrinologii). V této době probíhají intenzivní přípravy na XXX. Endokrinologické dny s mezinárodní účastí, které se uskuteční 4.-6. října 2007 ve Špindlerově Mlýně.

V roce 1998 bylo otevřeno oddělení ve 2. patře hematologicko-onkologického pavilonu fakultní nemocnice, kde se nachází 6 jednolůžkových pokojů s vlastním sociálním zařízením, spadajících do třetího pásma radiologické ochrany, kde pacienti podstupují léčbu radiojódem. Tuto léčbu je třeba provádět v souladu se zákonem č. 18/1997 Sb. (tzv. „Atomovým zákonem“), který kromě jiného

stanovuje zásady lékařského ozáření. Přesné požadavky na léčbu radiojódem jsou pak shrnuty v doporučení Státního úřadu pro jadernou bezpečnost (SÚJB) z roku 2000. Z těchto důvodů léčba probíhá za zvláštních režimových opatření (izolace nemocných, zákaz návštěv, doporučení po propuštění z hospitalizace, atd.). K této léčbě jsou indikováni pacienti s diferencovanými karcinomy štítné žlázy (papilárním a folikulárním) po předchozí provedené totální tyreoidektomii, dále pak pacienti s hyperfunkční štítnou žlázou (na podkladě Graves-Basedowovy nemoci, hyperfunkční multinodózní strumy či toxického adenomu), někteří pacienti s tyreoidální orbitopatií (rovněž po předchozí provedené totální tyreoidektomii), výjimečně pak pacienti s objemnou eufunkční strumou, s cílem redukce objemu.

V případě nutnosti diagnostické či terapeutické hospitalizace pacienta s endokrinopatií (dnes je nutnost hospitalizace spíše výjimečná) je využíváno lůžkového fondu oddělení endokrinologie a klinické onkologie, které představuje 19 lůžek s normálním režimem.

Na těchto lůžkách jsou hospitalizováni pacienti při nutnosti provedení vícedenních diagnostických testů (např. test s odnětím tekutin, dexametazonový supresní test, hladový test atd.), či z terapeutických důvodů (pulzní léčba kortikoidy, závažná tyreotoxikóza, závažná hypotyreóza, nově zjištěný hypopituitarismus atd.). Toto integrované oddělení klinické onkologie, dnes Oddělení endokrinologie a klinické onkologie, vede od počátku doc. MUDr. Jiří Horáček, CSc.

V roce 2004, po přestěhování do nové budovy interních oborů, došlo ke sjednocení historicky dvou pracovních skupin na I. a II. interní klinice do jednoho primariátu II. interní kliniky. V současné době je endokrinologie převážně oborem ambulantním, naprostou většinu diagnostických i terapeutických výkonů je možné provádět bez hospitalizace. Ambulantní část endokrinologie je umístěna v interním pavilonu, kde mají endokrinologové k dispozici jednu celou ambulanci a o další ambulanci se dělí s diabetologem. Ročně je v této 1 a 1/2 ambulanci vyšetřeno více než 6.000 nemocných. Současně zde probíhají (toho času 3) klinické studie. Ambulantní prostory jsou tedy značně stísněné, situace by se měla zlepšit po vybudování centrálního pavilonu akutních příjmů v areálu FN, kdy máme přislíbeny další prostory.

K diagnostickým či terapeutickým výkonům dále využíváme stacionáře interního pavilonu, kde jsou prováděny dynamické endokrinologické testy (inzulínový stimulační test, ACTH = Synactenový test, kalciový test, atd.), z léčebných výkonů např. pulzní léčba kortikoidy u pacientů s tyreoidální orbitopatií. Endokrinologie ve FN je mimo jiné i jedním z center pro léčbu růstovým hormonem u dospělých pacientů. Endokrinologické poradny poskytují konziliární a superkonziliární vyšetření pro celý bývalý východočeský region.

V posledních 10 letech došlo i k významnému rozvoji sonografických vyšetření a k provádění aspiračních cytologií. Tato vyšetření jsou prováděna převážně na vlastním UZ přístroji, ostatní pak s laskavostí radiodiagnostické kliniky v jejich prostorách. Ročně je sonograficky vyšetřeno asi 2.500 pacientů a aspirační cytologie tenkou jehlou je provedena asi u 400 nemocných. Kromě péče o nemocné z hradeckého regionu jsou v obtížných případech odesíláni k cytologickému vyšetření dospělí i dětské nemocní z celé České republiky.

Na ambulanci pracují všichni členové subkatedry (doc. Čáp, doc. Horáček, MUDr. Cecová a MUDr. Vašítko). Všichni mají dvě a více atestací a mají specializovanou způsobilost v oboru endokrinologie.

Endokrinologie je oborem interdisciplinárním. Jak léčebně-preventivní péče a její rozvoj, tak vědeckovýzkumná

činnost jsou podmíněny úzkou spoluprací s ostatními pracovišti LF a FN v Hradci Králové. Zmíněna již byla tradiční úzká spolupráce s Neurochirurgickou klinikou, s Ústavem lékařské biochemie a s hemaferetickým centrem OKH. Základem diagnostiky jsou laboratorní vyšetření prováděná na Ústavu klinické biochemie a diagnostiky a Oddělení nukleární medicíny (ONM). ONM provádí i scintigrafická vyšetření a spolupracuje při terapii radioizotopy. Těsná je i spolupráce s Osteocentrem FN, Fingerlandovým ústavem patologie (zejména při hodnocení aspiračních cytologií štítné žlázy) a Radiologickou klinikou. Při terapii se opíráme o spolupráci s ORL, Chirurgickou a Urologickou klinikou. Spolupráce s Oddělením preventivní kardiologie I. interní kliniky vedla ke zkvalitnění diagnostiky primárního hyperaldosteronismu. Společně s Klinikou radioterapie a onkologie pečujeme o nemocné s některými nádory a s Klinikou oční o nemocné s tyreoidální orbitopatií; oční evokované potenciály u těchto nemocných pak vyšetřuje Ústav patologické fyziologie LF. Z ostatních subkateder má endokrinologie nejbližší k diabetologii. Endokrinologické pracoviště dětské endokrinologie Dětské kliniky patří vlastně neformálně do subkatedry; pracovníci se účastní všech našich schůzek a svoje aktivity koordinujeme. Tento výčet jistě není úplný a všem spolupracujícím pracovištím patří náš velký dík.

Jan Čáp

Zemřel doc. MUDr. Antonín Hlava, CSc.

Ve čtvrtek dne 5. dubna 2007 po kruté nemoci navždy opustil naše řady jeden z nejvýznamnějších českých radiologů, doc. MUDr. Antonín Hlava, CSc. Narodil se 8. 1. 1931 v Benešově u Semil, v roce 1950 složil maturitu na gymnáziu v Pardubicích a pak studoval na lékařských fakultách v Hradci Králové a v Brně. V letech 1956 až 1962 pracoval na místě sekundáře interního oddělení v Ústí nad Orlicí a potom nastoupil na rentgenové oddělení v Pardubicích. Od roku 1967 až dosud pracoval na Radiologické klinice LF a FN v Hradci Králové.

Podrobně zhodnotit obsáhlou vědeckou a lékařskou činnost doc. Hlavy je nelehkým úkolem. Byl průkopníkem vaskulární intervenční radiologie. Zveřejnil okolo 250 publikací o katetrizaci srdce, vrozených a získaných vadách srdce, předoperačních embolizacích tumorů ledvin a o léčebných uzávěrech pánevních tepen při krvácení urogenitálního traktu. V roce 1972 začal vyšetřovat věnčité tepny a v roce 1988 provedl první koronární angioplastiku v Hradci Králové. Jako autor, spoluautor či editor se podílel na čtyřech monografiích. Za monografii „Intervenční radiologie“ mu byla udělena cena rektora Univerzity Karlovy za rok 1996. Dále byl oceněn cenou rektora Univerzity Palackého za nejlepší výukový videofilm na festivalu Akademia film Olomouc 1982. Nebývalý byl jeho zájem o historii české medicíny zúročovaný monografickou činností.

V očích kolegů zůstane osobnost Antonína Hlavy vzorem v akademickém pojetí přístupu k medicíně. Byl



to lékař, na jehož lidský způsob jednání vděčně vzpomíná řada pacientů a spolupracovníků, vědec a v neposlední řadě vynikající a zapálený učitel. Výborný řečník a mistr psaného slova, iniciátor vzniku série monografií, které spatřily na klinice světlo v posledních deseti letech. Přístup ke studentům mu byl po léta odpírán. O to více se vrhl do výuky v letech devadesátých, kdy se stal vedoucím Katedry radiologie a nukleární medicíny LF. Je právě jeho významnou zásluhou, že zvýšený zájem o obor diagnostické a intervenční radiologie přivedl na kliniku mnoho mladých a schopných lékařů.

Mezi Tondovy koníčky patřilo zahradničení, zvláště skleníků s kaktusy. S velkou láskou se věnoval třem vnučatům; oporou mu vždy byla jeho žena Sylva, taktéž lékařka. Krutá nemoc mu nedovolila dokončit v pořadí již druhou monografii o historii české medicíny, na které, dokud mu to jeho zdravotní stav jen trochu dovozoval, s vůlí jemu vlastní intenzivně pracoval. Sdělení o počátcích české rentgenologie, přednesené předsedou RS ČLS JEP prim. Mechlem na letošním evropském radiologickém kongresu, na kterém Tonda spoluautorsky tolik pomohl, se stane pro mnohé z nás nezapomenutelným. Jen další drobný důkaz o velikosti jeho osobnosti. Tonfku, jsi stále s námi.

Za kolektiv spolupracovníků Radiologické kliniky LF a FN v Hradci Králové Pavel Eliáš

Jaroslav Procházka – chirurg

Uspořádala Jitka Procházková

Galen, Praha 2006, 411 str.

V nakladatelství Galen, v sérii Almanach medicíny, vyšla monografie o životě a díle prof. Jaroslava Procházky, zakladatele moderní plicní chirurgie v našem státě, který se významně podílel i na rozvoji srdeční chirurgie. Monografii citlivě uspořádala jeho manželka doc. Jitka Procházková.

První částí knihy je poutavé vyprávění, které se opírá o dřívější publikace J. Procházky „Ze vzpomínek chirurga“ (Práce, 1989) a „Vzpomínky hradeckého chirurga“ (Garamond, 2002).

Jaroslav Procházka se narodil jako jediný syn železničního úředníka 15. ledna 1913 v Kolíně, kde prožil v harmonické rodině své šťastné dětství a gymnazijní studia. Prožíváme s ním radostné chvíle letních skautských táborů, prázdninových pobytů u babičky i zážitky z divadelních zájezdů do Osvobozeného divadla do Prahy, které inspirovaly jeho spolužáky a přátele, aby nastudovali hru „Sever proti Jihu“, ve které septimán Jaroslav hrál roli Buffalo Billa.

Po ukončení gymnazijních studií započal studium medicíny v Brně, odkud ve třetím ročníku přestoupil na Lékařskou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, na které promoval v roce 1938.

Obsazení republiky německými vojsky v roce 1939 zastihlo Jaroslava Procházku při vykonávání vojenské prezenční služby v Náchodě. Po demobilizaci se na doporučení ortopeda doc. Vavrdy obrátil na vynikajícího královéhradeckého primáře doc. Jana Bedrnu, který ho přijal jako sekundáře. Pod Bedrnovým vedením se pak utvářel jeho další osud chirurga. Budoucí zaměření na hrudní chirurgii jistě ovlivnila tříměsíční stáž na chirurgickém oddělení prof. Diviše. V roce 1945 po osvobození Československa byla v Hradci Králové založena lékařská fakulta a Procházka se stal odborným asistentem na chirurgické klinice prof. Bedrny.

V roce 1947 získal tříměsíční stipendium Mezinárodního červeného kříže ke studijní cestě do Skandinávie. Návštěva chirurgických pracovišť v Dánsku, Norsku, ale především prof. Crafoorda ve Švédsku mu umožnila seznámit se s novinkami na úseku hrudní chirurgie. Tehdy také dozrálo Procházkovo rozhodnutí věnovat se hrudní chirurgii, kterou po návratu začal intenzivně rozvíjet. Operoval nejen na svém mateřském pracovišti v Hradci Králové, ale zajížděl i do okolních plicních sanatorií v Žamberku, Luži, Albrechticích u Krnova a v Nechanicích.

V roce 1952 se habilitoval na Univerzitě Karlově v Praze a v roce 1954 vydal monografii „Resekce plic“, která se stala učebnicí dvou generací hrudních chirurgů a neztratila zcela význam ani dnes. Vedle plicní chirurgie to byla kardiochirurgie, na jejímž rozvoji se významně podílel. Od roku 1947 byl úzkým spolupracovníkem J. Bedrny, který za své zásluhy v kardiochirurgii (v roce 1947 operace otevřené tepenné dučeje, v roce 1951 operace stenózy plicnice a mitrální stenózy na zavřeném srdci) byl v roce 1954 jmenován akademikem ČSAV.

V roce 1956 předčasně zemřel akademik Bedrna a doc. Procházkovi připadl úkol řídit celou kliniku, operovat v celém rozsahu chirurgie, přednášet a být zodpovědným za výchovu mediků. Současně však již připravoval operace v mimotěl-

ním krevním oběhu, nejdříve experimentálně na psech, aby 17. července 1958 provedl úspěšnou operaci defektu septa síní u dítěte. V šedesátých letech minulého století již operoval v podstatě všechny v té době korigovatelné získané i vrozené srdeční vady.

Jako vynikající operatér se podílel na rozvoji kardiochirurgie v sanatoriu Bad Berka v NDR a v letech 1972 až 1974 byl vyslán do Kuvajtu, kdy při třech pobytech vybudoval první kardiochirurgické centrum na Arabském poloostrově.

Podpis prohlášení „2000 slov“ v roce 1968 byl z pohledu tehdejšího politického systému závažným proviněním a zradou socialismu a prof. Procházka byl v následujících letech vystaven řadě politických ústrků a přezírání, které neustaly ani po jeho penzionování v roce 1979.

Druhá část knihy je věnována vzpomínkám spolupracovníků a přátel. V článku J. Dominika je vylíčen další rozvoj kardiochirurgie ve fakultní nemocnici v Hradci Králové. Je vzpomenu Procházkův vztah k dětské chirurgii a urologii (H. Stefan), k cévní a koronární chirurgii (Č. Reček), k plicní chirurgii (P. Pafko), i k léčbě plicní tuberkulózy (J. Harrer). Dopis A. Fingerlanda tyto zásluhy vysoce vyzvedává. B. Hučín hodnotí Procházkův přínos k vybudování dětského kardiocentra s kardiochirurgií v Motole. Mimořádná úspěšnost prof. Procházky se odráží i v dalších šestnácti příspěvcích, které vyzvedají jeho obrovskou pracovitost, cílevědomost, mimořádnou zručnost a odvahu spojenou s rozvážností. „Byl to člověk, který oslňoval svým šarmem, vtípem, inteligencí, svými zkušenostmi a vědomostmi“ (J. Kovář).

V epilogu je podána zasvěcená charakteristika prof. Procházky z pera jeho manželky. Je zde zmíněn jeho vřelý vztah k výtvarnému umění a hudbě, jeho vztah k majetku, s názorem, že věci a majetek člověka jen obtěžují. Součástí těchto vzpomínek je i vylíčení vzájemného vztahu, s několika humornými historkami.

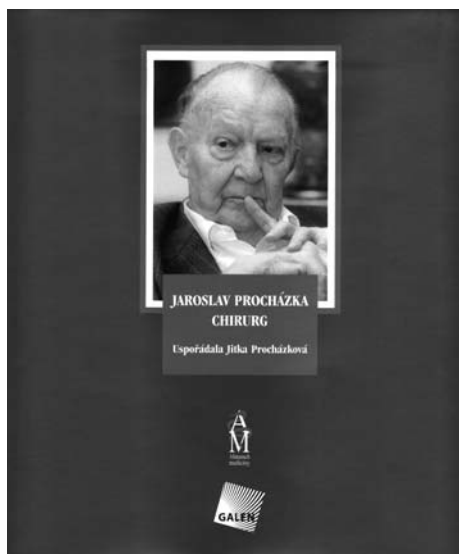
Plně rehabilitace a nejvyšších ocenění se prof. Procházkovi dostalo až po revoluci 1989, mimo jiné udělením Zlaté pamětní medaile Lékařské fakulty UK v Hradci Králové (1993), Zlaté pamětní medaile UK v Praze (1993), medaile Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlavkových za celoživotní dílo (2000), Cenou dr. Fr. Ulricha (2001), čestným občanstvím města Hradec Králové (2003) a Cenou J. E. Purkyně České lékařské společnosti.

V hale Bedrnova chirurgického pavilonu byla 20. 1. 2006 při příležitosti 60. výročí založení Lékařské fakulty UK v Hradci Králové slavnostně odhalena busta prof. Procházky od sochaře Jindřicha Roubíčka.

Knihy je obohacena o řadu fotografií ze života prof. Procházky a o reprodukce uměleckých děl, která mu věnovala řada našich předních umělců.

Závěr monografie tvoří životopisná data prof. Procházky, soupis členství a čestných členství v odborných společnostech, seznam jeho publikací, včetně tří naučných filmů natočených ve spolupráci s režisérem Kurtem Goldbergerem.

Ladislav Chrobák



DURYCHŮV HRADEC KRÁLOVÉ

Spisovatel, básník, novinář, dramatik a zároveň lékař Jaroslav Durych se narodil před 120 lety v Hradci Králové; letos v dubnu uplynulo 45 let od jeho úmrtí.



Jaroslav Durych je považován za umělecky silnou a svéráznou osobnost české katolické literatury první poloviny 20. století. Kromě toho, že vystudoval medicínu a pracoval jako lékař se specializací na ORL, byl také uznávaným znalcem křesťanské mystiky, překládal z itaštiny, španělštiny a angličtiny, zajímal se o francouzskou literaturu a starobylé jazyky latinské Ameriky. Především však byl člověkem s vlastními pevnými názory, které se nikdy nebál otevřeně vyslovit a které vycházely z hluboké víry v Boha a touhy po pevném řádu opírajícím se o náboženskou jistotu. V jeho osobní korespondenci i publicistických článcích lze vyčíst jemný smysl pro ironii, ale i velmi osobité životní postoje, které vybočovaly z většinového proudu společnosti. Z jeho literárních děl se těšila největší oblibě malá i velká valdštejnská trilogie *Rekvie* a *Bloudění*, stranou zájmu však nezůstávaly ani ostatní jeho práce jako např. *Sedmikráska*, *Masopust*, *Tři dukáty*, *Na horách*, *Píseň o růží*, *Boží duha*. Románovou tetralogii *Služebníci neužiteční*, ve které zpracoval jak misijní snahy Tovaryšstva Ježíšova, tak základní myšlenky mučednictví, křesťanskou symboliku a mystiku, považoval právem za svoje životní dílo. Román vznikl tři desetiletí, poprvé kompletně vyšel v Římě v roce 1969, v Čechách na první vydání čekal až do roku 1996. Psaní historických prací u Durycha vždy předcházela pečlivá příprava; prostudoval dostupnou literaturu, archivy, podnikal studijní cesty, osobně hledal „genia loci“ míst, ve kterých se měli pohybovat jeho hrdinové. Podobnou možnost nabídl Jaroslav Durych i nám, protože v jeho osobních vzpomínkách i životopisných knihách lze vystopovat hradecké střípky a obrázky z konce 19. století.

Jeho životní příběh se začal psát v domě č. 78 v dnešní ulici V Kopečku dne 2. prosince 1886. Tady se manželům Durychovým narodil druhý syn – Jaroslav; prvorozenému Václavovi bylo v té době 18 měsíců. O mnoho let později sám Jaroslav Durych toto místo popsal velmi jednoduše a výstižně v třídílné románové rodové kronice, kterou nazval *Kouzelný kočár*: „*Dům č. 78 je ve velmi živé ulici, kterou se stoupá od mostu k Svatojánskému plácku a pak na Velký rynek.*“

Pro zajímavost se sluší dodat, že Jaroslavův otec, Josef Václav Durych, působil v Hradci Králové jako regionální redaktor stranického staročeského časopisu *Slovan*; měl také

literární ambice, byl mimo jiné autorem několika cestopisných průvodců z Krkonoš, Českého ráje a okolí Turnova. Není proto divu, že kmotrem obou chlapců byl hradecký knihtiskař Ladislav Pospíšil.

V průběhu následujících 4 let se v rodině Durychových narodili další dva chlapci – Josef a Zdeněk. Po roce 1890 existenční nejistota a nemoc matky donutily početnou rodinu, aby se přestěhovala do Kolína, kde otec získal alespoň na čas nové zaměstnání a nemocné mamince pomáhala s domácností její sestra. Rodině byl dopřán už jen krátký čas společného života; po smrti manželky v roce 1892 se Josef Václav Durych nedokázal postarat o všechny své syny, proto nejprve nejmladší Zdeněk putoval k babičce Durychové do Turnova. Jako druhý opustil svého otce a bratry právě Jaroslav, kterého se ujali teta a strýc Krušinovi, příbuzní z matčiny strany. Domovem Jaroslava Durycha se tentokrát stal zámeček v Libčanech, který náležel k harrachovskému panství; strýc Václav Krušina tady byl jedním ze tří hraběcích revidentů. „*Libčanský zámek čili zámeček čněl na malém svahu nad Libčany blízko kostela. Byla to přízemní stavba s průčelím k jihu a dvěma křídly k východu a západu. Nádvořím vedla veřejná cesta, dvě brány se vůbec nezavíraly, k severu stály kůlny, dřevníky a stáje a téměř kolem dokola byly zahrady. Uprostřed nádvoří stály čtyři kaštiny, pod nimiž se o Božím Těle stavěl oltář,*“ tak vzpomíná Durych na Libčany ve své knize *Vzpomínky z mládí*. Tady je nutno doplnit, že zámeček v Libčanech by dnes hledal jen stěží. Po konfiskaci sloužil nejprve jako sklad a v letech 1971-1975 byl přestavěn na moderní školní budovu.

Jaroslav společně se strýcem a tetou z Libčan často vyjížděl kočárem za příbuznými do Hradce, občas vídal také otce a staršího bratra Václava (o dva nejmladší se starala babička v Turnově), kteří se z Kolína přestěhovali na Pražské předměstí. Dnešní rušná Gočárova a navazující Pražská třída vypadala před více než 100 lety takto: „*Na Pražské předměstí se šlo od mostu dlouhou alejí mezi dvěma lukami. V aleji jezdily vozy a dostavníky a flašinetáři hráli nekonečné písně, pochod Radeckého a jiné věci.*“ Práce hraběcího revidenta představovala také stěhování do jiných částí panství podle momentální potřeby hraběte Harracha, a tak se Jaroslav s Krušinovými časem stěhoval do Žinkov a později do Želče u Plané nad Lužnicí. Psal se rok 1897, když přišla zpráva o otcově smrti a z Jaroslava se stal úplný sirotek. Zároveň byl ve věku, kdy bylo pomalu třeba řešit otázku jeho dalšího vzdělání – ve škole prospíval velmi dobře, jeho vysvědčení kazily pouze chvalitebné z chování.



Rodný dům J. Durycha, V Kopečku č. 78



Na místě záměčku v Libčanech dnes stojí základní škola

Do jeho života nyní velmi výrazně zasáhla babička Durychová. Rozhodla, že chlapec bude studovat; měl vyplnit její sen a stát se knězem. Hledala pro chlapce stipendium, a protože ve své snaze nebyla hned úspěšná, vyjednala pro něj nejprve přijetí do královéhradeckého gymnázia. A tak se Hradec Králové stal naposledy pro Jaroslava Durycha domovem, a to téměř na celý jeden rok. Bydlel na „Velkém rynku“ u své druhé babičky – Josefy Žabkové. Ve svých vzpomínkách popisuje, že „*slýchal mohutné hučení velkého zvonu z Bílé věže, vídal promenády v podloubí, krámky a stánky, večerní plynové osvětlení, zvláštní šero města,*

zvláštní bělost města i zvláštní červenost města, bledé polabské nebe.“

Po roce studií v Hradci odešel do knížecího arcibiskupského konviktů v Příbrami, kde s pomocí babičky Durychové získal stipendium. Knězem se ale nestal; v sextě byl kázeňsky potrestán vyloučením z konviktů, nicméně mohl pokračovat ve studiu gymnázia, ale na byt a stravu si musel vydělávat kondicemi. Těžko říci, jestli zůstal v nějakém kontaktu s příbuznými z matčiny strany a jestli Hradec Králové navštívil ať už jako student medicíny nebo v rámci nějakého výletu se svojí rodinou. Z obsáhlé životopisné knihy o Jaroslavu Durychovi, kterou napsal jeho syn Václav, jednoznačně vyplývá, že zcela jistě naposledy navštívil město pod Bílou věží koncem května 1956. Tehdy v rámci přípravy Kouzelného kočáru podnikl studijní cestu do kraje svých předků, cestoval od Turnova přes Semily, Hořice, Nechanice až do Hradce Králové.

Životní osudy Jaroslava Durycha, které byly mimochodem velmi barvitě a vydaly by na samostatný román, se uzavřely 7. dubna 1962 ve vojenské nemocnici v Praze-Střešovicích.

Použitá literatura:

1. Durych, Jaroslav: Kouzelný kočár. Torst, Praha, 1995.
2. Durych, Jaroslav: Vzpomínky z mládí. L. Kuncíř, Praha, 1931.
3. Durych, Václav: Vzpomínky na mého otce. Votobia, Olomouc, 2001.
4. Jaroslav Durych – život, ohlasy, soupis díla a literatury o něm. Atlantis, Brno, 2000.

Iveta Juranová

PŘED 61 LETY, 10. února 1946

*fotografoval PhMr. Milan Dvořáček (viz Scan 5–6/2004)
z Bílé věže zaplavené jižní části Hradce Králové.*

*Na obr. vlevo je v pozadí, jakoby na ostrově, fakultní nemocnice.
Druhý obrázek se dívá více doleva – budovy v pozadí jsou průmyslová škola
a internát zdravotnické školy.*

*Věříme, že unikátnost snímků ospravedlní jejich menší technickou kvalitu;
inu – i fotografie udělala za 60 let veliký pokrok.*



SVÁTEK DĚTÍ VE FAKULTNÍ NEMOCNICI



Téměř letní počasí přivítalo v první červnový den malé pacienty fakultní nemocnice na dětském hřišti před Dětskou klinikou. Učitelky a vychovatelky zdejší nemocniční školy ve spolupráci s vedením Dětské kliniky, zvláště s její přednostkou docentkou Evou Pařízkovou, jim letos připravily při příležitosti Mezinárodního dne dětí obzvláště bohatý program. Nejprve to byla vzácná návštěva hejtmana Královéhradeckého kraje Pavla Bradíka, který přišel děti povzbudit a předat jim drobné dárky. Poté následovalo vystoupení hradeckého Kytarového orchestru Základní umělecké školy Habrmanova. A pak už se dětské hřiště proměnilo v jeden velký soutěžní areál, kde bylo možné zručností a bojovým zápalem získat body do kouzelného krámku s množ-

stvím atraktivního zboží – letos opravdu hodnotných dáreků od sponzorů školy. Spokojenost a radost na tvářích soutěžících prozrazovaly, že se Dětský den mimořádně povedl a že i v nemocnici lze strávit příjemné chvíle. Nutno ještě poznamenat, že na MDD nepřicházejí zkrátka ani ležící dětští pacienti - učitelky a vychovatelky jim připravují náhradní program a speciální dárkové balíčky.

Základní škola a Mateřská škola při Fakultní nemocnici Hradec Králové děkuje pomocníkům při organizaci Dětského dne a sponzorům této akce.

*Mgr. Helena Bieliková
Foto P. Pospíšilová*



Několik čísel z Výroční zprávy LF UK HK za rok 2006

- Fakultu absolvovalo za 62 let její dosavadní existence 7828 lékařů (z toho 1137 stomatologů) a 390 bakalářek ošetrovatelství.
- Od r. 1992/93 probíhá výuka i v anglickém jazyce pro samoplátce. Studovali či studují zde posluchači z celkem 49 států. Absolvovalo již 163 lékařů, z nich 29 stomatologů.
- Jako jediná v ČR, zabezpečuje fakulta též výuku vojenských lékařů, příslušníků Fakulty vojenského zdravotnictví Univerzity obrany. Vojenští posluchači tvoří asi 9 % všech studentů.
- V současné době studuje na fakultě celkem 1665 studentů, z toho 1212 v magisterských programech (1011 všeob. lékařství a 201 zubní lékařství), 215 v bakalářském programu a 238 v doktorских programech (Ph.D.). V těchto počtech je i 229 posluchačů v anglickém jazyce.
- Do prvního ročníku akad. roku 2006/07 bylo přijato z 1336 uchazečů o magisterské studium 146 studentů na všeobecné lékařství a 35 na zubní lékařství. Z 354 zájemců o studium v anglickém jazyce bylo přijato 74 studentů. Z 234 uchazečů



- o bakalářský titul studuje v 1. ročníku 62.
- V roce 2006 absolvovalo fakultu a stalo se MUDr. 144 studentů (včetně 28 stomatologů) a 61 studentů ošetrovatelství (Bc.)
- V letošním roce došlo na fakultu 1097 přihlášek ke studiu všeobecného lékařství (bude přijato 165), 479 přihlášek na zubní

lékařství (bude přijato 35) a 426 přihlášek na ošetrovatelství (bude přijato 60).

- Počet akademických pracovníků fakulty je 345 fyzických osob (192,1 pře-počtený stav). Působí zde 29 profesorů a 70 docentů.
- Bylo řešeno 59 výzkumných úkolů s celkovým objemem 80 mil. Kč finančních prostředků.
- Bylo publikováno celkem 1844 prací, včetně 30 monografií a 100 prací v časopisech s impakt faktorem.
- Rozpočet fakulty činil 251 mil. Kč. Z vlastních zdrojů (výuka zahraničních studentů, granty, doplňková hospodářská činnost apod.) bylo pokryto 49 % tohoto rozpočtu.
- Průměrná mzda pracovníků fakulty se v roce 2006 proti roku 2005 zvýšila o 10,6 %.
- Největší probíhající investiční aktivitou (35 mil. Kč) je rekonstrukce a oprava Lékařské knihovny Na Hradě.
- Prioritním cílem dalšího rozvoje fakulty je výstavba integrovaného Univerzitního centra Lékařské fakulty a Farmaceutické fakulty UK v Hradci Králové.

Vl. Geršl, I. Šteiner



— Z HISTORIE ČESKÝCH ŠPITÁLŮ —

Ve starobylém prostředí hradčanských paláců, poblíž Černínského, zaujme chodce solitérní stavba s kostelním průčelím. Oddělena od sousedních domů úzkými průchody (soutkami) s prampouchy, je výraznou barokní stavbou na Pohořelci, v současné době využívanou jako ubytovací zařízení: „Hotel Questenberg“ (foto 1).

Počátkem 17. stol. to býval špitál sv. Alžběty, k jehož založení přispěl císař Rudolf II., který počátkem r. 1610 (na sklonku své vlády, zemřel 1611) daroval strahovské kanonii (opatství) dům, který sloužil jako základ celé stavby. První zprávy o něm se datují r. 1622, kdy opatem byl Kašpar z Questembergu, který byl zároveň i fundátorem špitálu. Špitální kaple byla zasvěcena sv. Alžbětě, budova měla ubytování pro 12 mužů a 4 ženy (stavitel Melchior Meer) se štedrým nadáním: chovanci měli nárok na ústavní šaty (přednost měli opatovi krajané, pocházející z okolí Kolína nad Rýnem). Špitál neměl kuchyň ani jídelnu; chovanci si ve svých celách sami vařili i se stravovali. Z té doby se dochoval obraz neznámého autora (dnes umístěný v prostorách bývalé kaple – jídelny hotelu), na kterém opat Questenberg symbolicky předává špitál se zakládací listinou a nadací do rukou nemocného starce (foto 2).

Celá stavba byla úplně dokončena r. 1668, původní kaple byla rozšířena, takže prostupovala patry, z nichž do ústředního prostoru vedla oratoř a kaple byla nově zasvěcena sv. Alžbětě a sv. Norbertu.

Počátkem 18. stol. je datováno vstupní schodiště, průčelí je doplněno sochami sv. M. Magdaleny, sv. Jany a P. M. Bolestné pod sochou Ukřižovaného. Nad vchodem do špitálu je alianční znak strahovského opatství s erbem fundátora (z Questembergu). Pod ním je mramorová deska z původního špitálu s nápisem: DOM/HOSPITALE QUESTEMBERGIAN M/AD HONOREM OMNIPOTENTIS DEI ET MEMORIAM BEATAE/ELISABETH...

Za „osvícené vlády“ Josefa II. byl špitál zrušen. V té době zde bylo umístěno 22 chovanců, kteří se museli vystěhovat. Budova pak sloužila jako škola, cely byly rozšířeny na učebny, zřízena kuchyň a kaple využívána jako zkušební sál. Roku 1809 byla budova navrátna zpět strahovskému klášteru, který obnovil původní poslání: špitál. Škola v budově patrně přetrvávala i nadále; učebny zůstaly v přízemí, nemocniční pokoje pro 16 chovanců v patrech. Nadace přetrvala až do r. 1942, kdy ji nacisté převedli na město Prahu, což znamenalo její zánik. Učebny, jídelny a kuchyň byly upraveny na obecní byty, které byly používány až do r. 1989, kdy byla obnovena fasáda, o několik let později pak provedena kompletní rekonstrukce a přestavba, jejímž výsledkem byl hotel, nesoucí počestlé jméno fundátora: Questenberg. Nutno přiznat, že přestavba nikterak nepoškodila původní stavbu (byla zachována oratoř, barokní klenby, ostění, v pokojích hrázděné zdivo) a byla provedena s velkou úctou a citem pro starobylost a stylovost.

Zároveň bych poděkoval managementu, že mi laskavě dovolil provést úplnou fotodokumentaci a upozornil na unikátní obrazy a zvláštnosti s nebývalou ochotou a péčí.

M. a J. Smitovi

Starší absolventi naší lékařské fakulty si jistě vzpomenou na svého učitele biologie – asistenta a později docenta Františka Bartoše. Málokdo však asi ví, že tento učitel se kromě biologie aktivně věnuje i výtvarnému umění. Článek ing. Soukupa nám přiblíží jeho odborný a umělecký profil.

Výtvarné dílo profesora Bartoše



Návštěvníci Galerie na mostě Farmaceutické fakulty UK v Hradci Králové zažili počátkem letošního dubna významnou událost. Byla zde vernisáž výstavy obrazů s názvem František Bartoš a jeho rod ve výtvarných dílech. Výstava probíhající od 2.–27. dubna organicky zapadla do pestré dramaturgie galerie, která kromě námětových výstav představuje umění proslulých výtvarných umělců, věnuje se však i mladým nadějným tvůrcům. Významné jsou i expozice výtvarných tvůrců působících profesně ve zdravotnictví. Z obce lékařství to byli třeba dr. Josef Bavor, prof. Jaroslav Danda, dr. Ivan Jurin, Jiří Kouřil, prof. Rudolf Malec či doc. Pavel Žáček. Nyní se představili svými obrazy prof. RNDr. František Bartoš, DrSc. (1923) a dva další členové rodu Bartošů.

Vernisáž výstavy navštívili přátelé umění, osobní přátelé vystavujících a kolegové z bývalých pracovišť prof. Bartoše. V zahajovacím projevu vzpomenu děkan Farmaceutické fakulty doc. Alexandr Hrabálek na svého pedagoga a rádce prof. Bartoše. Hodnocení životního běhu a vystavených děl přednesl prof. Rudolf Malec. Připomenul, že František Bartoš se sice narodil v Novém Bydžově, ale od roku 1932 se stal pravým Hradečkem a je jím dosud. Zajímavá byla vzpomínka na léta společně strávená na tehdejším

Rašínově gymnáziu, kde kromě středoškolského vzdělávání přišly i významné impulzy kulturní. Zájem o výtvarno se pěstoval v mimostudijním kroužku vedeném prof. Karlem Štěrbou.

Zájem o výtvarné umění provázel pak Františka Bartoše po celý život. Rád navštěvoval výstavy, se zájmem nahlížel „pod pokličku“ umění v ateliérech hradeckých Svatopluka Benýška, Břetislava Jünglinga či Jiřího Morávka. Náročnost vědecké a pedagogické činnosti mu ne vždy ponechávaly prostor pro vlastní malířskou tvorbu. O tom svědčí skutečnost, že vystavený soubor obrazů má těžší datování z posledních dvou desetiletí. Životní zaměření Františka Bartoše bylo od začátku do konce na vědeckou práci v biologii. Po studiu na Přírodovědecké fakultě v Praze se věnoval svému oboru nejprve na Lékařské fakultě v Hradci Králové u prof. Krajníka a později u doc. Hluchovského. Věnoval se zejména studiu buněk, tkání a jejich stárnutí – gerontologii. V roce 1962 obhájil kandidátskou práci „Buňky a hojení ran“, v roce 1967 se habilitoval prací „Experimentální gerontologie“. V roce 1972

přešel na Farmaceutickou fakultu založenou v Hradci Králové roku 1969. Roku 1978 zde byl jmenován vedoucím Katedry farmaceutické propedeutiky. 1987 obhájil doktorskou práci „Elastické vlákno, elastin a jeho příčné vazby během ontogeneze a za pokusných podmínek“. Profesorem pro obor Obecná biologie byl jmenován až v roce 1993, dva roky po odchodu do důchodu. Srozumitelnost přednášek prof. Bartoše studentům, i na odborných seminářích, sympoziích a světových kongresech se projevuje i v jeho malířské tvorbě. Tvoří pro svoji radost i pro potěšení blízkého okolí. Proto také bylo oznámení jeho výstavy v Galerii na mostě velkým překvapením pro širší obec. Jeho tvorba byla totiž dosud značně utajena. Shodou šťastných náhod se mi podařilo při osobním kontaktu a návštěvě profesora Bartoše, objevit jeho malířskou tvorbu. Zaujala mne svým nábojem a tak trochu pod nátlakem souhlasil s touto výstavou. Již při instalaci výstavy bylo radostné v duchu s malířem se zalíbením prožívat pohledy na Silnici k Javornici (pastel 1994), na obraz Slatina nad Zdobnicí (pastel



F. Bartoš: Podzim ve Slatině, pastel, 1992

1995), *Směrem ke Kameničkám* (pastel 1994) či na dva obrazy stejného pojmenování *Podzim ve Slatině* (pastel 1992 a pastel 2001). Několik obrazů bylo věnováno pohledům na krajinu Andalusie. Byly to opět pastely z let 2002 a 2003. Občasné zájezdy profesora Bartoše do Španělska jistě ještě rozmnoží ten soubor zajímavých krajinářských pohledů na proslulou a barvami hýřící zemi. Nejsou to prosté popisy viděného, ale vždy i trocha využití básnické licence ke zjednodušení ploch, zdůraznění charakteru krajiny, nálady denní i roční doby. Malíř zde prezentuje svůj barevný optimizmus.

Jak uvedl na závěr vernisáže sám vystavující, je věda dobrodružným objevováním toho, co existuje v oblasti zákonitostí a objektů. Naopak umění tvoří něco nového, dříve neexistujícího. Vytváří to, co zaujalo tvůrce jako pozorujícího vnímatele. Jiří Soukup



F. Bartoš: Ronda – Andalusie, pastel, 2003

GRADUATES' NIGHT

Již posedmé uspořádali zahraniční studenti 4. ročníku lékařské fakulty (studijních programů General Medicine a Dentistry) slavnostní večer na počest svých letos promujících kolegů pod názvem „Graduates' Night“. Tato zdařilá společenská akce se konala 27. dubna večer v hotelu Amber za účasti převážné většiny studentů zmíněných studijních programů v angličtině a, bohužel, nevelké účasti učitelů a ještě menší účasti ostatních (českých) studentů.

Kromě bohatého kulturního programu, prezentujícího především pozoruhodné pěvecké, hudební a taneční dovednosti našich studentů (viz foto), proslavů a představení promujících studentů, proběhlo také tradiční vyhlášení nejlepších učitelů roku v každém ročníku.

Irja Oppedal, mluvčí za 6. ročník, mj. uvedla: „Studying in Hradec has provided us with a solid theoretical and clinical platform from which we can build our professional lives. We've had the privilege of learning from so many excellent doctors!“ Znalostní soutěž mezi týmem učitelů a studentů vyhráli učitelé jen díky bodům naděleným od studentů z publika. Společenskou noblesou se ostatně vyznačoval celý večer, který patřil k příjemným kulturním zážitkům akademického roku.

Asi by bylo dobré, kdyby příležitosti tohoto druhu byly více využívány k neformálním kontaktům mezi studenty a učiteli, které zlepšují i komunikaci v pedagogickém procesu.

Miroslav Kuba



FOTBAL NA FAKULTĚ



Skupina asistentů a studentů se rozhodla obnovit tradici sportovních klání „študáci vs. kantoři“. První vlašťovkou byl fotbalový zápas, který se konal 17. května na hřišti Fakulty vojenského zdravotnictví. Za hlavní iniciátory lze považovat oba kapitány dr. O. Kučeru z Ústavu fyziologie a studenta 3. ročníku M. Voborníka. Oběma kapitánům se podařilo získat pro své týmy i zahraniční posily. Někteří aktéři měli za sebou pernou vytrvalostní přípravu z předešlého dne, kdy se účastnili tradiční pouti do Vysokého Chvojna v rámci Rektorského dne. Náročný kondiční trénink se však na výkonu nijak negativně neprojevil. Zápas se hrál podle platných pravidel na 2 x 45 minut na zmenšeném hřišti s určitou modifikací. V obou družstvech měly zastoupení i představitelky něžného pohlaví a v průběhu zápasu bylo možno neomezeně střídát. Klání se odvíjelo ve slušném tempu a některé technické nedostatky byly nahrazovány zvýšenou bojovností a úsilím. I přesto se aktéři chovali vůči sobě ohleduplně, nedošlo k žádnému vážnějšímu zranění a tak měl hlavní rozhodčí mgr. Pácalt usnadněnou práci. Družstvo učitelů bylo tentokrát složeno výhradně z reprezentantů teoretických ústavů. Divácká kulisa nebyla sice příliš početná, zejména z řad učitelů, ale o to halasnější. Po skončení zápasu pak účastníci rozebírali průběh zápasu a výsledek na společném setkání a zkonstatovali, že by se v obnovené tradici mělo pokračovat. Je třeba zamyslet se nad termínem zápasu a tým učitelů by měl získat posily i z fakultní nemocnice.

Něco pro statistiky:

Zápas skončil výsledkem 6 : 2 (poločas 4:2) pro studenty. Hlavní rozhodčí: mgr. Jiří Pácalt, asistenti na čarách Jaroslav Belvončík a Pavel Ježek. Střelci branek: studenti M. Císař 2x, M. Hloušek 2x, M. Voborník, J. Navrátil učitelé M. Kovařík, vlastní po střele M. Nianga. V poločase se uskutečnila soutěž ve střelbě pokutových kopů, kterou vyhrál dr. Niang.

Sestavy uvádíme bez tradičního rozestavení, protože střídání bylo do značné míry nahodilé. Studenti: Martin Voborník (3. r.) - kapitán, Jan Adamec (3. r.), Gabriela Anđelková (3. r.), Michal Císař (2. r.), Tomáš Hlavička (2. r.), Milan Hloušek (3. r.), Jan Homolka (3. r.), Michal Koloros (3. r.), Miloš Kotulek (4. r.), David Kupka (4. r.), Daniel Matouš (2. r.), Ján Melek (3. r.), Jakub Navrátil (2. r.), Tomáš Pavlů (2. r.), Markéta Petrová (3. r.), Tereza Podrazilová (3. r.), Petr Pšenica (4. r.), David Svoboda (4. r.) a Martin Trčka (3. r.), celkem 19 hráčů.

Učitelé: dr. Otto Kučera (fyziologie) – kapitán, dr. Petr Hájek (anatomie), doc. Josef Hanuš (fyzika), mgr. Miroslav Kovařík (fyziologie), doc. Jan Kremláček (pat. fyziologie), dr. Pavla Křiváková (fyziologie), prof. Miroslav Kuba (pat. fyziologie), mgr. Michal Kučar (anatomie), mgr. Tomáš Muthný (fyziologie), dr. Mohamed Niang (biochemie), dr. Petr Papoušek (pat. fyziologie), dr. Ladislava Schröterová (biologie) a dr. Tomáš Soukup (histologie), celkem 13 hráčů.

A. Stoklasová



Úspěch v soutěži studentských vědeckých prací

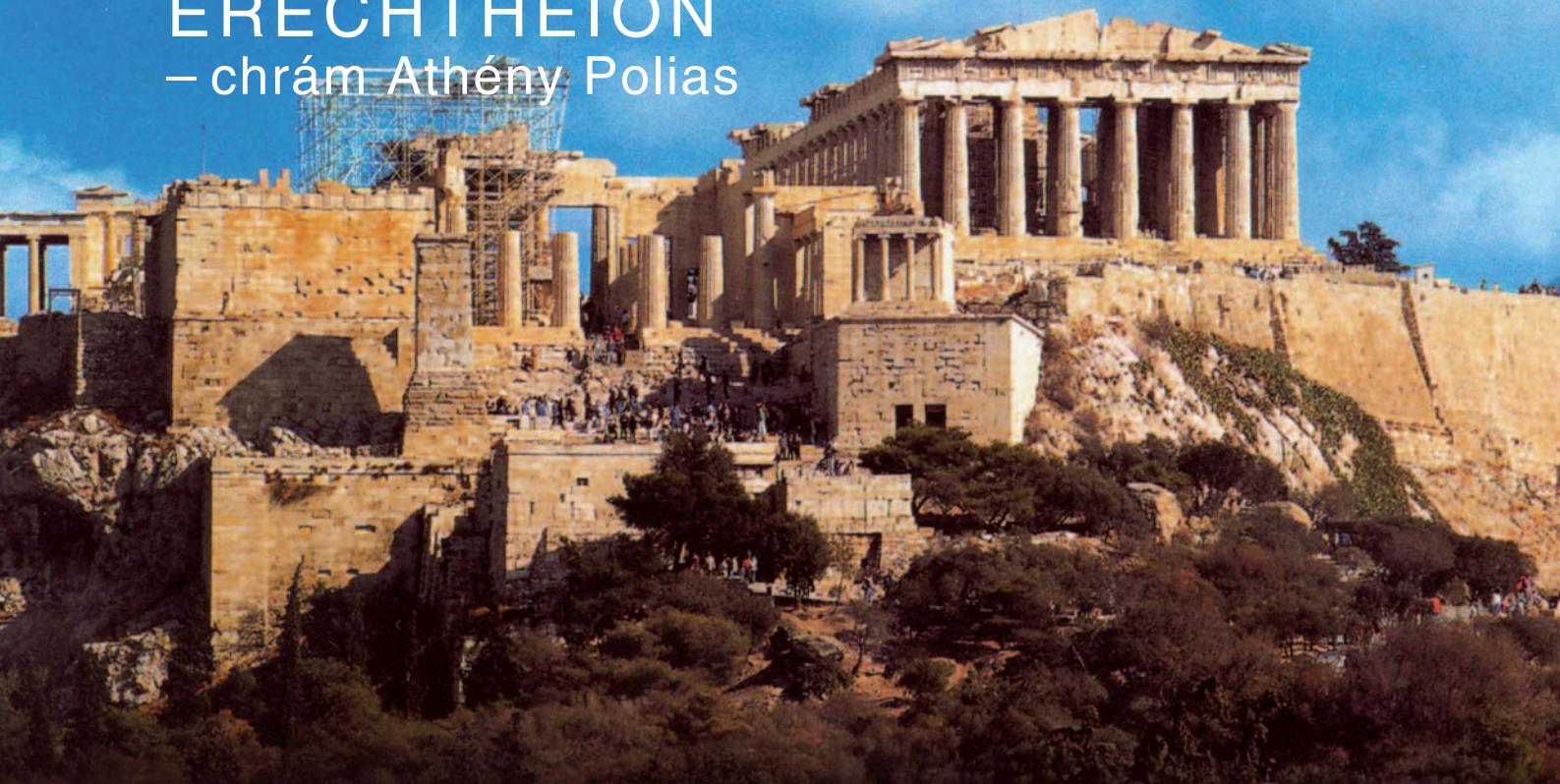
Student 4. ročníku naší fakulty Stanislav John získal dne 11. června 2007 v soutěži o „Cenu za lékařství 2007“ organizované společností Pierre Fabre Medicament s. r. o. a Francouzským velvyslanectvím v České republice za práci „Mechanisms of selenium – based effects in HCT-116 colon cancer cells in vitro“ DRUHOU CENU.

Cena obnáší mimo jiné i stipendium na 1-měsíční stáž ve Francii. Cena bude laureátovi předána na Francouzském velvyslanectví dne 21. června nositelem Nobelovy ceny prof. Jean-Marie Lehnem v přítomnosti velvyslance Francouzské republiky Charlese Friese.

L. Ch.

ZEMĚ LIDÍ OBJEKTIVEM JANA SMITA

ERECHTHEION – chrám Athény Polias



Pohled na stavby Akropole je nepopsatelný. Dějiny výstavby, boření a zase výstavby a vůbec celková atmosféra. Slova jsou proti skutečnosti zcela nevýstižná a mdlá. Velkolepost se pojí s krásou, krása s majestátem. Vznešená starobylost vyznačuje duchem věčnosti a nestárnoucí duše. Vracíme se na skálu vysokou 150 m, vystupujeme propylajemi, monumentální bránou se sloupy z pentelského mramoru (foto nahoře), míjíme chrám Athény Niké a míříme k Erechtheionu, nejstarší, nejpozoruhodnější a nejkrásnější stavbě na Akropoli. Náš zájem o historii Řecka nás vede přímo ke kořenům kultury a umění, které nacházíme právě zde.

Akropole byla osídlena již ve 4. a 3. tis. př. Kr., žili zde Pelasgové a Mykénci (jejich opevnění je dosud zachováno – obranná zeď Pelasgikon). Prvním předřeckým králem byl Kekrops, v mytologii je označován jako „syn země“, tj. původní obyvatel Attiky. Ze země zrozený pravor, půl člověk,



půl had (přesmyčka: Kerkops = Ocasatý), měl nohy srostlé v hadí ocas.

Byl moudrým vládcem, sestěhoval roztroušené obyvatele Attiky, naučil je vysévat obilí, pohřbívat mrtvé, zakázal lhát, zavedl monogamii (objevil dvojitý původ člověka – kromě matky má dítě i otce), dal zemi první zákony. Jako první nazval Dia jménem Hypatos („Nejvyšší“), Athéně Polias vystavěl první svatyni se sochou (palladion), prvními kněžkami se staly jeho dcery. Nakonec zde byl i pohřben. Jeho vládou začal život důstojný člověka.

Během panování se Athéna a Poseidón mezi sebou svářili, komu bude dosud bezejmenné město zasvěceno. Oba přinesli na Akropoli dary: Poseidón udeřil trojzubcem do skály, z níž vytryskl pramen slané vody a Athéna zabodla kopí, z kterého vyrostla oliva. Král Kekrops svolal lidové shromáždění, dal hlasovat o vládě nad Attikou, ženy o jediný hlas přehlasovaly muže (měly hlasovací právo!) a král rozhodl: „slané vody je plně moře, kam oko pohlédne; oliva je strom se vzácnými plody, jehož pěstování podnítí lidi k práci a dá celé zemi bohatství“ a přiřkl vítězství moudré Athéně, bohyni inteligence, tvořivosti, hodnoty ducha a síly. Poseidón se strašně hněval a způsobil obrovské záplavy pobřeží (moře skutečně v dávnověku oblévalo Akropoli). Pro usmíření s ním se ženy vzdaly hlasovacího práva a děti dostávaly jména otců, nikoliv matek jako dosud.

Dalším mýtickým králem byl Erichthonios, druhý Kekrops, Praathéňan, zrozený za neobyčejných okolností, kterého na svět přivedla bohyně Země (Gáia), mateřská svou povahou, oplodněná Héfaistem. Jako novorozeného se jej Athéna ujala a vychovala ho v chrámu na Akropoli. Když dospěl, stal se vládcem v Athénách. Do mýtů se zapsal třemi činy: jako první zapřáhl do vozu koně, zoral pluhem zemi a přikázal světit na počest Athény slavnosti panathénají. Po smrti vystoupil na nebe, kde září v souhvězdí Vozataje.

Třetím králem se stal jeho syn Erechtheus. Ten již vedl válku s Eleusínou a v obavě před porážkou se dotázal Delf,



za jakou cenu by mohl zvítězit. Pýthie mu odpověděla: „obětuješ-li bohům jednu ze svých dcer“, a tak se stalo, že jedna z dcer dobrovolně obětovala svůj život za vlast. Erechtheus sice zvítězil, ale vzápětí podlehl v tragickém boji s Poseidónem (na žádost otce poraženého krále): pod úderem trojzubce zmizel v mořských hlubinách a s ním všichni jeho potomci (vyjma jediné dcery Kreúsy). Byl prvním králem, který padl v boji za rodné město, Athéňané mu prokazovali božské pocty a na Akropoli mu postavili velkolepou svatyni, kde jej uctívali pod jménem Poseidón Erechtheus. Na znamení smíření s bohem měl proto ve svatyni stejné domovské právo.

Na Akropoli tak vznikly chrámy (kolem 520 př. Kr.), ve kterých byly uctívány památky, připomínající počátky města a jeho mytologii. Chrám Athény Polias, známý spíše jako Erechtheion (postaven 420–407 př. Kr. arch. Kallikratés, Mnésiklés), spojoval několik chrámů z různých období na místech mykénské paláce (str. 26 dole). Byl zbudován ze stejného mramoru jako Parthenon a upoutá návštěvníka spíše svou jemností, vznešeností a půvabem, což mu dodal zvolený iónský sloh. Na první pohled upoutá neobvyklý půdorys, jednotlivé svatyně jsou vzhledem k nerovnosti terénu postaveny

na nestejně vysokém podlaží. Je tím vyjádřena archaická posvátnost a úcta k tradici. Ve stavbě je spojeno šest svatyní, každá zasvěcena jinému kultu. V hlavní síni (str. 27 nahoře) byla uctívána Athéna Polias (primitivní dřevěná socha xoanon – palladion), v západním křídle jsou prostory zasvěceny Poseidónovi Erechtheovi, Héfaistovi, héroovi Bútovi (vnuk Erechtheův, vysoký kněz Athény a Poseidóna – zúčastnil se výpravy Argonautů) a hadímu chlapci Erichthoniovi. Na západní straně roste následovník bájněho olivovníku (byl zasazen r. 1917 – str. 26 dole), na severní straně jsou patrné stopy trojzubce, zaraženého Poseidónem, kde vytryskly prameny mořské vody. Nejpozoruhodnější je v jižní části otevřená předstíň, chránící hrob mýtického krále Kekropa. Střechu podpírají místo sloupů proslulé karyatidy, dcery Kekropovy, skvělé sochy mladých žen v iónském oděvu, nesoucí na hlavách nádoby s úlitbami bohům. Jejich statická rovnost je narušena symetrickým nakročením nohy, takže vyzařují jakýsi vnitřní pohyb (str. 27 vpravo).

V byzantské době byl Erechtheion přestavěn na křesťanský chrám; po jejím pádu pak od r. 1453 do 1833 následovala čtyři staletí turecké okupace. Parthenon posloužil jako muniční sklad, Erechtheion sloužil jako lázně a turecký velitel v něm ubytoval svůj harém. Při obléhání Benáťany došlo k výbuchu munice a byla zničena polovina chrámu, Erechtheion byl zbořen a na něm postaven dělostřelecký post. Byla zničena řada soch, např. kvadriga (čtyřspřeží) ze západního štítu Parthenonu, které měly být dopraveny do Benátek jako lup. Během 17. a zvláště 18. stol. vzrostl zájem o antické památky a obchodování s nimi. Západní civilizace začínají drancovat Athény: Francouzi, Němci, Italové, Bavoři a zvláště systematicky si počínali Angličané, vedení vyslancem v Konstantinopoli sirem Thomasem Brucem, vévodou z Elginu a Kincardinu. Zcela vyplundroval Akropoli, v r. 1803 naložil na loď 280 beden uměleckých děl a dovezl do Londýna. Při tom došlo i ke ztroskotání. Velký obdivovatel Řecka lord Byron to komentoval: „Co nedokázali Gótové, dokázali Skotové“ (Elgin měl skotský původ) (str. 27 dole – obraz A. Archera, na kterém lord Elgin představuje v Britském muzeu přivezené „mramory“ z Akropole).



Po osvobození Řecka z osmanské nadvlády r. 1834 nastává zlomový okamžik; je založena Řecká archeologická společnost a v nebyvalém rozsahu jsou započaty archeologické práce, finančně podporované nejrůznějšími institucemi z celého světa. Dochází k propojení starých písemných pramenů (obzvláště Pausania „Cesta po Řecku“ z 2. stol. po Kr.) a Evropa se konečně seznamuje s klasickým uměním antického Řecka, zvláště pak architekturou. J. S.



RNDr. Petr Balíček, CSc. (1942) pracuje jako vedoucí cytogenetické laboratoře Oddělení lékařské genetiky Fakultní nemocnice. Výtvarné fotografii se věnuje od studentských let; fotografie vždy vznikaly ve formě uzavřených cyklů se značně širokým tematickým záběrem. Chronologicky lze jmenovat například inscenovaný portrét, výtvarný dokument ze starého Hradce Králové, eticky závažná témata zpracovaná do formy knih (psychomotoricky retardované děti, šarlatánství v léčení, odchylná sexualita), cykly ve stylu minimal artu, konceptuální fotografie, happeningové sekvence, výtvarné hry, montáže s použitím vlastních technik, klasická zátiší a další. Charakteristickými rysy fotografické práce je stálé hledání nových témat a výrazových prostředků. V minulých patnácti letech se věnoval především malbě, nyní se k fotografii vrací. Je členem Unie výtvarných umělců.



Petr Balíček: Z cyklu Nástrahy, 2006
Digitálně upravená mikrofotografie vrypů do skla